

A'

ΕΙΣ ΤΟΝ ΗΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΕΩΝΥΜΟΥ ΚΑΗΡΟΥ

I. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

Τὰ κατὰ τὴν δίκην ταύτην ἔχουσιν ως ἔξις:

Ο Κλεώνυμος, οἰδὲς Πολυάρχου (§§ 4, 39) τελευτήσας ἀποιει,
κατέλιπε διαθήκην, δι' τῆς ἐγκαθίστα κληρονόμους τινὰς τῶν ἀπωτέρω
αὐτοῦ συγγενῶν. Κατὰ τοῦ κύρους τῆς διαθήκης ταύτης ἐνίστανται
οἱ ἀδελφοὶ τοῦ διαθέτοι. διεκδικοῦντες τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ
κατὰ γένος, ἵνες ἐγγύτεροι· ὅηλον ὅτι κληρονόμοις αὐτοῦ ἐξ ἀδικού-
τοι, κατὰ τὸν νόμον.

Πόσοι ἐν διλῷ καὶ τίνες κατ' ὄνομα τῆσαν οἱ διάδικοι. ἐπίσης δὲ
τίνα βαθὺν συγγενεῖας εἶχον οὗτοι πρὸς τε τὸν διαθέτον καὶ πρὸς
ἀλλήλους, ἐν τῷ λόγῳ διαρρήστην δὲν λέγεται περὶ τῶν ἐναγόντων
ἀπλῶς γίνεται γνωστὸν ὅτι τῆσαν ἀδελφοῖς τοῦ Κλεωνύμου. Κατ'
ἀκολουθίαν διεὰ τῆς ἑρμηνείας μόνον καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ τῆτον
πιθανῶς δύνανται ταῦτα νὰ δρισθῶσιν.

Ἐκ τοῦ λόγου προκύπτει σαφῶς ἴχανθες ὅτι ἐν τοῖς γεγραμμέ-
νοις κληρονόμοις τῆσαν ὁ Φερένικος (§§. 31, 45), πιθανώτατα δὲ καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ ἐν § 45 ἀσφαλεῖς μνημονεύμενοι ἀδελφοὶ αὐτοῦ.
Πόσοι δ' ὅμως τῆσαν οὐδὲκαμέθεν συνάγεται.

Ἐπίσης ἐν τῷ λόγῳ ἀναφέρονται ὁ Ποσεΐδιππος (§§ 3, 14, 15,
23) καὶ ὁ Διοκλῆς (§§ 14, 23) ἐκ τῶν περὶ αὐτῶν δὲ λεγομένων,
ἴδιᾳ ἐν § 22, ὥσαντας προκύπτει σαφῶς ἴχανθες, ὅτι καὶ οὗτοι
ἀμφότεροι τῆσαν ἐκ τῶν γεγραμμένων κληρονόμων τοῦ Κλεω-
νύμου.

Τίνα δ' ὅμως βαθὺν συγγενεῖας εἶχον οὗτοι πρὸς τε ἀλλήλους
καὶ πρὸς τὸν Φερένικον; Περὶ τούτου οὐδὲν σαφὲς οὐδὲ ἀμέσως ἐκ
τοῦ λόγου συνάγεται. ή δὲ γνώμη ὅτι πάντες οὗτοι τῆσαν ἀδελφοὶ
πρὸς ἀλλήλους, στηριζόμενη ἀπλῶς ἐπὶ τῶν ἐν § 45 ἀναγνωσκο-

μένων: εἰ μὲν τοίνυν Φερένικος ἢ τῶν ἀδελφῶν τις κτέ. (1), ὡμένη τούλαχιστον φαίνεται ἀπίθανος οὐσα διὰ τοὺς ἔξτις λόγους:

1) Διότι ἐν ὁ Ποσειδιππος καὶ ὁ Διοκλῆς ἦσαν ὄντως ἀδελφοὶ τοῦ Φερενίκου, οὗτος δὲ ἀπὸ χρόνου ἥδη τινὸς διετέλει ἐν ἔχθρᾳ πᾶν πρὸς τὸν Κλεώνυμον, γῆτις ἔχθρας ἐξηχολούθησε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ διειθέτου (§§ 34 - 32). ἀποδιχίνει ἀπορον πῶς οὗται ἐξηχολούθησαν οὐ μόνον γάλασσοις ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κλεωνύμου, καὶ δὴ μέχρι τέλους τοῦ βίου τούτου, ἀλλὰ καὶ ν' ἀπολαύσωσιν οὗτω πλήρως τὴς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ, ὅτε γὰρ ζητήσῃ δι' αὐτῶν γὰρ καλέσῃ τὴν Ἀρχὴν (§§ 14, 15, 23) πρὸς ἀνάληψιν ἢ λύσιν τῆς ἑκυτοῦ διαθήκης.

2) Διότι ἐν οἱ αὐτοὶ αὖθις ὑποτεθῶσιν ὄντες ἀδελφοὶ τοῦ Φερενίκου, τότε τίνες ἦσαν οἱ ἐκ τῶν γεγραμμένων κληρονόμων, οἵς παιδιάφορος ἐγένετο ὁ Κλεώνυμος (§ 30) καὶ αὐτῷ πρὸς τούτους ἐγένετο ἡ διαφορὰ (§ 31) ἢ ἔχεινοι ὡν τοι διάφορος ἦν (§ 33) καὶ οἵς ζῶν οὐδὲ διελέγετο, (§ 34) ὥσπερ οὐδὲ τῷ Φερενίκῳ, Εἴ δ' ὁ διειθέτης διετέλεσεν ἀχρι τέλους φιλίως διακείμενος πρός τε τὸν Ποσειδιππον καὶ τὸν Διοκλέα, τίνες ἀλλοι δύνανται πιθανώτερον γὰρ ἦσαν οἱ τινὲς οὗτοι ἢ οἱ τοῦ Φερενίκου ἀνώνυμοι ἀδελφοί;

3) Διότι τέλος, ἐὰν ὁ Ποσειδιππος καὶ ὁ Διοκλῆς ἦσαν οἱ ἐν τῇ § 45 ἀνωνύμως ἀναφερόμενοι ἀδελφοὶ τοῦ Φερενίκου, ἐπειδὴ κληρονόμοι ἀλλοι, πλὴν τούτων, οὐδαμοῦ τοῦ λόγου μνημονεύονται. ἀποδιχίνει πάλιν ἀπορον πῶς ὁ τοῦ Κλεωνύμου κληρος θὰ διεγέμετο ἐν ισομοιρίᾳ (§§ 2, 35: ισομοιρῆσαι) μεταξὺ πάντων τῶν ἀμφισβητούντων, ἐνχγόντων τε καὶ ἐναγομένων, λαμβανούσης ἐκατέρας τῶν ὅμαδων τὴν ισηγ μοῖραν (§§ 28, ὁ 1) τουτέστι τὸ τρίτον τῆς ὅλης κληρονομίας, ὡς διαχρήσην ἐν τῷ λόγῳ κεῖται (§ 16):

(1) Τὴν γνώμην ταῦτην ἔξινεγκον ὁ δοϊδημος; Βλάσσιος (Att. Bered. B' σ. 528) ὁ Albrecht, ὁ Buermann (ὅρ. Stemm. ἐν ἑκδ. Ισαίου σ. 158), ὁ Dareste (Les Plaid. d' Isée, arg. σ. 1) καὶ ἄλλοι. Τούτωντιον διακρίνουσι τὸν Ποσειδιππον καὶ Διοκλέα τοῦ Φερενίκου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ὁ Scheibe (ἐν ἑκδ. ε. XII, ὁ Thalheim (ἐν ἑκδ. σ. XXIX) (ὁ Jebb αὐτόθ. τόρ. B' σ. 320). (2) ὁ Schömann (σ. 174) οὐδεμίαν περὶ τούτων ἀποφανείμενος γνώμην, ἀπλῶς παρατηρεῖ: utrum fratres Pherenici fuerint, nec ne, pugnari possit. Τούτῳ δὲ ευντάσσεται καὶ ὁ Wyse (αὐτόθ. σ. 175).

Κλεωνύμου. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐ μόνον ἀπορού, ἀλλὰ καὶ τελέως ἔτοπον εἶνε, φθάνομεν κατ' ἀνάγκην εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ὄμάδες τῶν ἐκκτέρωθεν ἀμφισβήτουντων τοῦ κλήρου ἦσαν οὐχί δύο. ἀλλὰ τρεῖς. Συγχρόνως δὲ ὅμως ἐντεῦθεν πειθόμενα ὅτι καὶ ὁ Ποσείδιππος καὶ ὁ Διοκλῆς ἀπετέλουν τοῖς ὄμάδαις, ὅτι δὲ ἄρα δὲν ἦσαν ἀδελφοὶ τοῦ Φερενίκου, ἀλλὰ πιθανῶς ἀδελφοὶ πρὸς ἄλλοτοις, ὅτι δὲ τῶν ἐναγομένων διακεκριμένων εἰς δύο ὄμάδας, ἐκκτέρω τούτων θάξ ἐλάμβανεν ἀνὰ ἐν τρίτον, τοῦ ὑπολοίπου τρίτου περιερχομένου εἰς τοὺς ἐνάγοντας, ἐπερχομένης οὗτως, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν διαλλακτῶν προταθεῖσαν λύσιν, τῆς κατὰ ρίζας ἐν ισομοιρίᾳ διιχνομῆς (1).

Ἔνδη ἐρωτᾶται: τίς ἡ συγγένεια ἐκκτέρας τῶν ὄμάδων τούτων, τῶν κατὰ διαθήκην δηλού ὅτι κληρονόμων, πρὸς τὸν διαθέτην καὶ τῇ ἄρχῃ καὶ πρὸς τοὺς ἀντιδίκους αὐτῶν;

Ἐν πρώτοις περὶ τῶν κατὰ γένος ἀμφισβητούντων, τῶν ἐναγόντων δηλού ὅτι, παρατηροῦμεν ὅτι καθὼς ἐν τῷ λόγῳ διαρρήσην λέγεται, οὗτοι ἦσαν ἔγγονοι μὲν τοῦ Πολυάρχου, πατρὸς τοῦ Κλεωνύμου (§§ 4, 39), τούτου δὲ ἀδελφιδοῖς (§ 20). "Οτι δὲ ἦσαν ἀδελφιδοῖς οὐχὶ ἐξ ἀδελφοῦ, ἀλλ᾽ ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Κλεωνύμου, τοῦτο ταφῶς συνάγεται οὐ μόνον ἐκ τῆς § 9, ἐνθα περὶ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτῶν Δεινίου λέγεται ὅτι ἦν ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς αὐτῶν, τοῦ ἀνδρὸς ἄρχ τῆς τοῦ Κλεωνύμου ἀδελφῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς διληγούσης οἴ-

(1) Ο Schömann διδάσκει μὲν ὡς ἐν τῇ ἀμέσως ἡγουμένῃ σημειώσει εἰρηται, ὅτι ἀδύνατον ἐκ τοῦ λόγου εἶναι νὰ διακρίνῃ τις ἂν δ Ποσείδ. καὶ ὁ Διοκλ. ἦσαν η μὴ ἀδελφοὶ τοῦ Φερενίκου, ὥπερ τοῦ ισομοιρῆσαι δὲ ὅμως καὶ τῆς εἰς τρία μέρη διανομῆς τοῦ κλήρου ἀναγκαζόμενος, ὁ σορὸς ἀνήρ ἀποφαίνεται (σ. 173): *necessere est aut duas fuisse adversariorum stirpes, quarum utraque aequam portionem accipere deberet, aut, si non in stirpes sed in capita hereditatem dividì vellent, duplē fuisse adversariorum quam nepotum numerum.* Ως ἀπεδείχθη, μόνον ἡ πρώτη ὑπόθεσις, εἰ μὴ βεβαία ὅλως, εἶνε πιθανωτάτη, ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα περὶ διπλασίου ἀριθμοῦ τῶν ἐναγομένων ὡς πρὸς τὸν τῶν ἐναγόντων (λ. γ. 4: 2) καὶ διανομῆς τῆς κληρονομίας κατὰ κεφαλάς, οὐδένα λόγον ἀποδοχῆς ἔμφανίζει. Τῷ δητὶ μάγεται μὲν ἀντικρὺς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ισομοιρῆσαι καὶ τὴν εἰς τρία διανομὴν (διότι ἡν δ πάντες, ἕκαστος ἀνὰ 1/6 θάξ ἐλάμβανεν), ὥποτε μηδὲ θαιρέτως τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐναγομένων διπλάσιον τοῦ τῶν ἐναγόντων, ἐν τῷ περὶ τούτου οὐδὲν ἐκ τοῦ λόγου συνάγεται. Κατὰ τὴν ἡμετέραν ὑπόθεσιν οἱ πάντες διάδικτοι ἦσαν τούλαγχοι 7, ἐξ ὧν 2 οἱ ἐνάγοντες, 3 ὁ Φερενίκος καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ 2 οἱ Ποσείδιππος καὶ ὁ Διοκλῆς, εἰ μὲν καὶ οὗτοι εἶχον ἀδελφούς μὴ μνημονευομένους.

χονομίας του λόγου. Τῷ ὄντι, ἀν τούναντίον ὑποτεθῇ, ὅτι δῆλον ὅτι οἱ λέγοντες ἡσαν τέκνα ἐξ ἀδελφοῦ τοῦ δικαιέτου, τότε β' τε πατὴρ αὐτῶν καὶ ὁ Δεινίας ἔσσει νὰ ἡσαν ἀδελφοὶ τοῦ Κλεωνύμου· ἀλλὰ τοῦτο μάχεται ἀντικρυς περὸς τὰ συμφραζόμενα, οὐ μόνον διὰ τὴν ἐν § 9 φράσιν: φίλοι τέως δινεστέρων, η ὅλως ἀνάρμοστος τυγχάνει εὗσα τοῦ λόγου ὄντος περὶ σχέσεων μεταξὺ ἀδελφῶν, ὡς ἡδη καὶ ὁ Schömann (σ. 173) καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν παρετήρησαν, ἀλλά, καθ' γῆμας. μάλιστα διότι ἂν ὁ Δεινίας ὑποτεθῇ ὡν ἀδελφὸς τοῦ ἀπαδίος τελευτήσαντος Κλεωνύμου, καὶ δὴ κατ' ἀκολουθίαν εἰς τῶν ἀμετοπέξ ἀδικθέτου (ab intestato) κληρονόμων αὐτοῦ, ἀδύνατον γιγνὰ ὅργθιως περὶ αὐτοῦ, ὡς περὶ ἀνθρώπου ὅλως ἔξω τῆς ἀγχιστείχεσσός. τὰ εὐθὺς κατωτέρω ἐν § 10 ὑπὸ τῶν ἐναγόντων λεγόμενα, ὅτι δῆλον ὅτι ὁ Κλεώνυμος ἐπίτηδες αὐτοὺς διὰ τῆς δικαιογραφίας ἀπεξένωσε τῆς ἔχυτος κληρονομίας, δεδιὼς μὴ τελευτήσειν αὐτὸς ἔτι παῖδας ἡμᾶς καταλιπὼν καὶ τῆς οὐσίας ἡμετέρας οὖσης γένοιτο κύριος Δεινίας ἥγειτο γὰρ δεινὸν εἶναι τὸν ἔχθιστον τῶν οἰκείων ἐπίτροπον καὶ κύριον τῶν αὐτοῦ καταλιπεῖν, καὶ ποιεῖν αὐτῷ τὰ νομιζόμενα τοῦτον, ἕως ἡμεῖς ἡβῆσαιμεν κτέ. Κατὰ ταῦτα γί πᾶσα κληρονομία βάλ περιήρχετο εἰς αὐτοὺς ἐξ ἀδικθέτου, ὅπερ ἀδύνατον εἰ ὁ Δεινίας ἦν ἀδελφὸς τοῦ Κλεωνύμου· διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, κατὰ τὴν περὶ κληρονομικῆς διαδοχῆς νόμον τοῦ Σόλωνος (1), ὁ Δεινίας θὰ συνέτρεχε μετ' αὐτῶν, ἀδελφιδῶν ὄντων, ὁ δὲ κληρος θὰ διενέμετο κατὰ ρίζας, ἐκατέρας λαμβανούστης τὸ ίσον μέρος (2).

Ἐπειδὴ δὲ γομικῶς μάλιστα τὸν Ἰσαίον ἐρμηνεύομεν, προσθίμεν ὅτι καὶ δι' ἄλλον ἔτι λόγον, ἐπίσης νόμιμον, ὁ Δεινίας ἀποδεικνυταὶ ὡν ἀπλῶς ἐκ κηδεστίας οἰκείος τοῦ Κλεωνύμου· διότι ὡς ἡδη παρετηρήθη (3), ἡποθανόντας τοῦ πατρὸς τῶν ἐναγόντων, εἰς τὴν ἐπιτροπείαν αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον (4) ἐκλήθη ὁ τούτου μὲν

(1) Διηγοθ. π. Μακάρ. § 51, Πρόβλ. Ισ. π. τ. Ἀγν. κλ. § 1: ὁ δὲ νόμος περὶ ἀδελφοῦ χρημάτων πρώτον ἀδελφοῖς καὶ ἀδελφιδοῖς πεποίηκε τὴν κληρονομίαν κτέ.

(2) Beauchet, Hist. Dt. Privé de la Rép. Athén. τόμ. I' σ. 502 ἄπ.

(3) Wyse, αὐτόθ. σ. 176.

(4) Beauchet, αὐτόθ. τόμ. B' σ. 170.

ἀδελφός, ἔχεινον δὲ Ηείος Δεινίας (§ 9), ἀκριθῶς διότι οὗτος ἦν πλησιέστατος πρὸς πατρὸς συγγενῆς αὐτῶν. Κάντεοθεν ἄρχ δείχνυται ὅτι ὁ Κλεώνυμος ἡν ἀδελφός τῆς μητρὸς τῶν κατὰ τοῦ κύρους τῆς διαθήκης ἀγωνιζομένων.

Εἰτα δὲ περὶ τῶν ἐναγομένων Φερενίκου καὶ λοιπῶν λέγομεν ὅτι, καθὰ ἐκ πάντος τοῦ λόγου προχύπτει, ἵσσαν μὲν καὶ οὗτοι ἐν τῇ ἀγχιστείᾳ. ἀλλὰ πάντως ἀπωτέρω γένους τοῦ τῶν ἀντιδίκων, εἰ ἐπανειλημμένως θερίζονται ὅτι γένει ἐγγυτάτω προσήκουσι (§ 4) ἢ γένει προσφόροι εἰσίν (§§ 17, 38) ἢ ἐγγυτέρω γένει προσήκουσι (§ 37). χαῖ οἱ τέλος παριστᾶσι τοὺς ἀντιδίκους ὡς μόλις δικαιουμένων διεπωσιν, ὅτι γένει ποθὲν προσήκουσιν (§ 36).

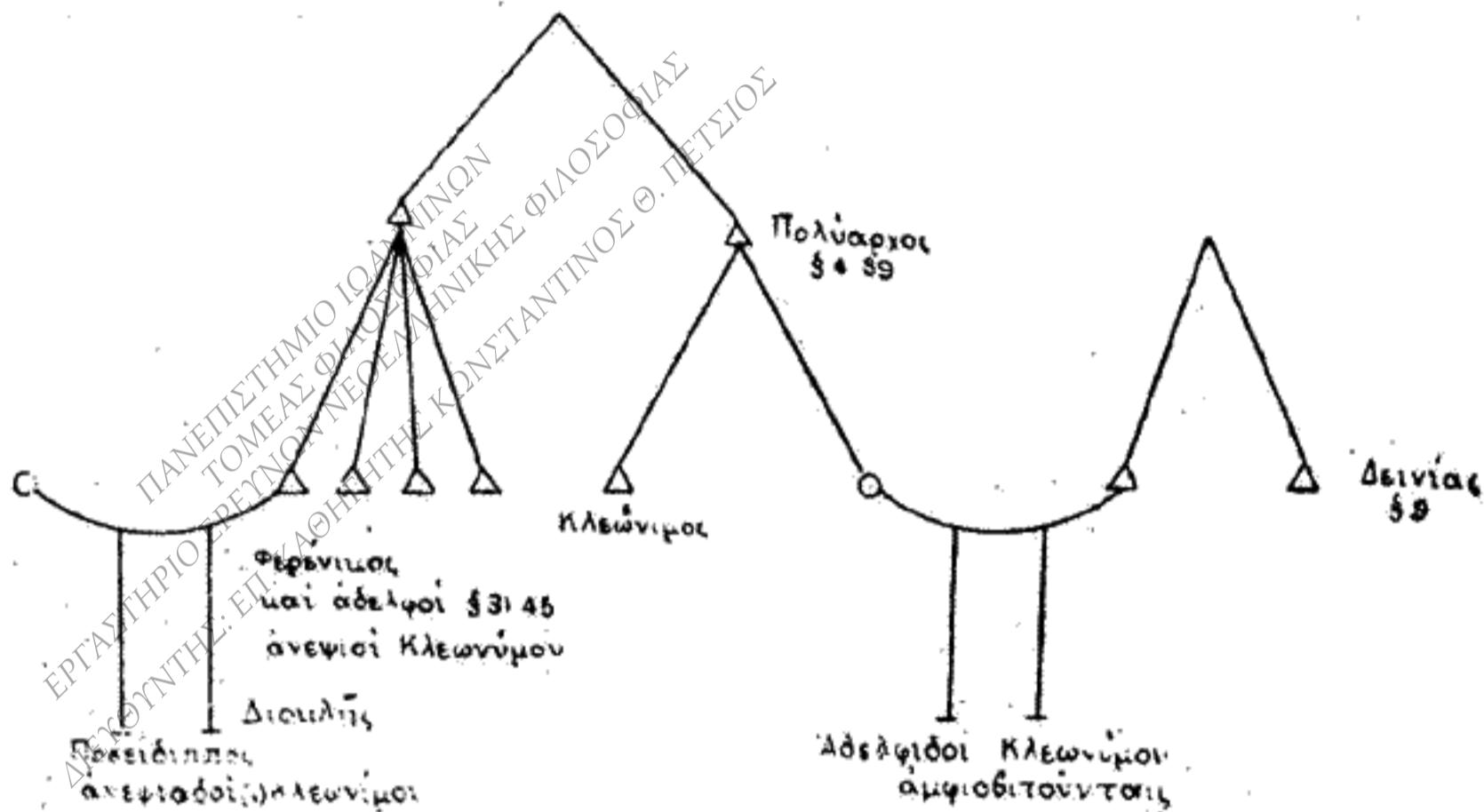
Ηδη ἐν Schömann ἔνεκκ τοῦ γένει ποθὲν προσήκουσιν ἔκκασε περὶ αὐτῶν ὅτι ἵσσαν ἀγεψίοι (καθ' ἡμᾶς σήμερον πρῶτοι ἐξάδελφοι), ὅρθότερον ἴσσως. ὡς λέγει, ἀνεψιαδοῖ (τέκνα πρώτων ἐξαδέλφων) τοῦ Κλεωνύμου (1), τὴν εἰκασίαν δὲ ταύτην (2) τοῦ σοφωτάτου ἀνδρὸς καὶ ἡμεῖς ὡς πιθανωτάτην ἀποδεχόμεθα, παρατηροῦντες μόνον ὅτι τὸν μὲν Φερένικον καὶ τοὺς ἀδελφούς ἐπίσης νομίζομεν ἀνεψιοὺς τοῦ δικηέτου, τὸν Ποσείδιππον ὄμως καὶ τὸν Διοκλέα μᾶλλον ἀνεψιῶν παῖδας, δι' αὖτε λόγους ὑποστημειόμεθα (3).

(1) Schömann αὐτ. σ. 174.

(2) Ἐκ τῶν γενεαλογικῶν πονηρῶν φάσιν, ταῦτα ἀποδεδούμενοι: αὐτὴν ὁ Scheibe καὶ ὁ Jebb (The Att. Orat. τόμ. B' σ. 319; εἰκονίζοντες αὐτοὺς ὡς ἀνεψιούς) ὁ Jebb σύμμως κατωτέρῳ (αὐτόθ. ἐν τῇ ἐπομένῃ σ. 320) ἀνδρούς τοῦ αὐτοῦ, ὁνομάζει αὐτοὺς ἀπωτέρῳ ἀπλῶς συγγενεῖς. Οἱ Buermann (ἐν ἑκδ. σ. 150) ἀποφαίνεται ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς συγγενείας αὐτῶν εἶναι ἀδηλος, διὸ δὲ τοῦτο ἀχάλουθος ἐαυτῷ οὐδὲ εἰκονίζει αὐτοὺς τὸ παράπαν ἐν τῷ γενεαλογ. πίνακι. Οἱ Thalheim (αὐτ. σ. XXIX) ωταύτως παραλείπει αὐτοὺς ἐν τῷ γενεαλογ. πίνακι, ἀναφέρει δὲ ἀπλῶς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος εἰκασίαν τοῦ Schömann, ὁ ἐπίσης καὶ ὁ Wyse (αὐτόθ. σ. 175) ποιεῖ, ἀποφαίνομενος ὅτι τοῦτο μόνον ἐκ τοῦ λόγου προχύπτει, ὅτι ἵσσαν ἀπωτέρου ἡ ἀδελφιδῶν βαθμοῦ συγγενείας. Μόνος ὁ L. Moy (Les Plaid. d' Isée, σ. 139) ἀποφαίνεται ὅτι ἥσσαν ἀναντιλέκτως ἀνεψιῶν παῖδες ἦσαν λέγομεν, διαξάδελφοι τοῦ Κλεωνύμου.

(3) Οἱ λόγοι οὗτοι, ἀσθενεῖς μᾶλλον καὶ ἐπιπόλαιοι κατ' ἀληθειαν, εἰσὶν οἱ ἔξης: αἱ ὅτι ὁ Φερένικος καὶ οἱ ἀδελφοὶ φαίνονται πρεσβύτεροι δύντες τῶν λοιπῶν ὄμοδίκων, διότι περὶ αὐτῶν μόνον ἐν § 45 λέγεται ἡ ὑποτίθεται ὅτι ἔχουσι παῖδας. β' διότι ἡ πρὸς τὸν Φερένικον καὶ τοὺς ἀδελφούς ἔγθρα τοῦ δικηέτου, ἐπίσης φαίνεται παλαιά οὕσα λέγομεν δὲ καὶ τοὺς ἀδελφούς, διότι ἡ δεικτή ἀντων. τούτους ἐν § 31 καὶ δεῖ ὡς μὲν αὐτῷ πρὸς τούτους ἐγένετο ἡ διαφορὰ κτέ. περιφανῶς μὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς περὶ τὸν Φερένικον, κατ' οὐδένα δὲ τρόπον δύναται ν' ἀφορῇ εἰς τὸν Ποσείδ. καὶ Διοκλ. οἵτινες ἄχρι τέλους ἐπεσκέπτοντο νοσοῦντά τὸν Κλεωνύμον καὶ ὑπούργουν αὐτῷ.

Ταῦτα ὑποτυπούμενα ἐν τῷ ἔξτις γενεαλογ. πίνακι, παραλείποντες δὲ τοὺς ἐν §§ 16, 28, 31, 32 μνημονευομένους Κηφίσανδρον καὶ Σίμωνα, ἃτε ὅτι οὐτε ἐν τῇ ἀγχιστείᾳ ὄντας, οὔτε διαδίκους ἀπλῶς (1).

(§§ 3, 45, 23). γ' τέλος διότι ἐκ τῶν ἐν § 14: προσέταξε Ποοειδίππῳ καὶ πάλιν εἰς τὴν ἱστοριανήν διοκλεῖ... προσέταξε καὶ ἐν § 22: προσταχθὲν αὐτοῖς οὐκ ἐτόλμησαρ σύναγαγεῖρ συνάγομεν ὅτι οὗτοι οἵταν πολλῷ νεώτεροι τοῦ Κλεωνύμου, μᾶλλον ἄρχαντες ἀνεβιαστέ. Ωδὸς καὶ ἐπὶ ἐντολῆς θείου πρὸς ἀνεψιούς ἐκ πρωτεξαδέλφου, ὡς λέγομεν οἱ νῦν ἔλληνες, εὐλόγως ἐδύνατο νὰ γένηται γρῆστις τοῦ β. προστάσσειν, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐπὶ ἐντολῆς πατρὸς πρὸς υἱὸν ἀνωτέρῳ ἐν § 4 κεῖται: ὅτι ὁ δὲ Πολυάρχον, τοῦ πατρὸς Κλεωνύμου.... προστάζαντος κτέ.

(1) Πράγματι ὃ γένεν Κηφίσανδρος (§§ 16, 28 καὶ 2) λέγεται οἰκεῖος ἀπλῶς τῶν ἐναντιμένων, παιράκιος; πρὸ τῆς δίκης μετά τινων φίλων νὰ συμβιβάσῃ αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἀναγοντας; ὃ δὲ Σίμων οὐδὲν ἄλλο φανερῶς εἶνε ἢ φίλος καὶ δὴ μάλιστα οὐχὶ λίαν συνήθης τῷ Κλεωνύμῳ, ἀφ' οὗ μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τούτου (§ 31) ζητεῖ παρ' αὐτοῦ νὰ μάθῃ (§ 32) τὸ αἴτιον τῆς πρὸς τὸν Φερένικον διαφορᾶς. Κατὰ πλάνην ἄρα ὁ Σίμων ἐν τῇ παλαιᾷ 'Υποθέσει τοῦ λόγου μνημονεύεται ὡς εἰς τῶν κατὰ διαθήκην κληρονόμου, ἐντεῦθεν δέ, φαίνεται, προσαγθεῖς καὶ ὁ Dreste ἀποφαίνεται (χειρόθ. Argum. σ. 1) ὅτι οἵτως ἦν εἰς ἐξ αὐτῶν.

'Αλλὰ καὶ ὁ Schömann, ὡς ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς ὁ Wyse (αὐτόθ. σ. 175), πρὸ τῆς ἔρμηνεντ. ἐκδόσεως τοῦ ῥήτορος, ἐν τῇ γερμαν. μεταφράσει, δημοστευθείσῃ τῷ 1830, ἐπίσης περιελάμβανεν ἐν τοῖς ἐκ διαθήκης κληρονόμοις καὶ τὸν Σίμωνα καὶ τὸν Κηφίσανδρον, διμως δὲ ταχέως τὴν γνώμην ταύτην ὁ σοφὸς ἀνὴρ παρηγήσατο.

'Ο δὲ Roeder (παρὰ Wyse αὐτόθ. σ. 175, 199 καὶ 214) ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἄρθρ. τοὺς ἐν τῷ τέλει τῆς § 16 καὶ τῆς § 32: κάλει μάρτυρας συνήγαγε. περὶ μὲν τοῦ Κηφίσανδρου ὅτι δὲν ἐκάλειτο ὡς μάρτυς, διότι ἐπίσης ἦν δῆθεν γεγραμμένος καὶ τρονόμης. περὶ δὲ τοῦ Σίμωνος, ὅτι ἐπειδὴ δὲν καλεῖται διαρρήθην ὑπὸ τοῦ ῥήτορος νὰ μαρτυρήσῃ, διὰ τοῦτο ἄρα ἦν κληρονόμος ωσαύτως. Περὶ τῆς ἐκκίπους ἐχφορᾶς: κάλει μάρτυρας πραγματευόμενα κατιστέρων ἐν τοῖς Διορθωτικοῖς ὑπὸ τὴν § 32.

Ως ἐν τῷ σχήματι τούτῳ σὺν τοῖς ἄλλοις δείχνυται, καθ' ὃν χρόνον ἡ περὶ τῆς γῆς ὁ λόγος δίκη, ἐδικάζετο, οἱ τε γονεῖς τῶν ἐναγόντων, νεωτάτων ἔτι δυτικῶν, καὶ οἱ ἐγγύτατοι αὐτῶν συγγενεῖς, ὁ πάππος διῆκον ὅτι καὶ οἱ πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς θεῖοι αὐτῶν, πάντες εἰχον ἐκλίπει, σύτω δὲ κάλλιστα ἔξιγγεται ὥπερ οὗτοι ἐν τῇ περὶ τῶν ἀντιθέκων λέγουσις πολλὴν ἐρημίαν γῆμῶν καταγνόντες, οὐ μόνον τῶν Κλεωνύμου ἀμφιτριγλωσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ πατρῷα προσάφελέσθαι ζητοῦσιν γῆμᾶς.

Αλλ' ἵσωστες ἀντιπαρατηρίσῃ πρὸς ταῦτα ὅτι, ἐν ᾧ περὶ τῆς μητρὸς τῶν ἐνχόντων οὐδὲν ἀπολύτως ἐν τῷ λόγῳ λέγεται, γῆμεῖς παραταχθεν κατέτη γάρ σύκετιζοσαν κατὰ τὴν δίκην. Πόθεν μαθόντες;

Αλλ' θύμος ἡ μήτηρ οὐδὲ μηγμονεύεται ἐν τῷ λόγῳ, διὸ καὶ διὰ τεκμηρίων. κατὰ τὸ πλειστον γομικόν, κατελγέξαμεν εἰς τὸ συμπέρχομεν ὅτι αὕτη ἡν ἀδελφὴ τοῦ Κλεωνύμου. Τῇ αὐτῇ μεθόδῳ χρώμενοι ἐπίστης εύρισκομεν ὅτι κατηγείχεν ηδη ἀποβιώσει τούλαχιστον (1) πρὸ τοῦ ἀνδραδέλφου αὐτῆς Δεινίου, ἐπιτρόπου τῶν δρφανῶν.

Ἐν § 12 διαρρήσην περὶ τῶν ἀδελφιδῶν τοῦ Κλεωνύμου κεῖται, ὅτι οὗτος τελευτήσαντος Δεινίου... οὐ περιεῖδεν... ἀλλ' αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὐτοῦ κομισάμενος ἐπαίδευε κτέ. Εάν η μήτηρ τῶν δρφανῶν ἡν ἔτι ἐν τοῖς ζῶσιν, δτε δ Δεινίας ἐτελεύτησεν, ἐπειδὴ οὗτοι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θάσυνέζων μετ' αὐτῆς ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, ἀποδιχίνει ἀπορον διατί δ Κλεώνυμος, ἀποθανόντος τοῦ ἐπιτρόπου, ἔσπευσε γὰρ κομίσηται τοὺς παῖδας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

Αλλὰ καὶ δι' ἄλλον ἔτι λόγον, τοῦτον καθαρῶς νομικόν, πειθόμενος ὅτι η μήτηρ είχεν ηδη ἀποβιώσει διότι ἀδελφὴ τοῦ Κλεωνύμου οὖσα, ἐγγυτάτῳ ἀρχ γένει προσήκουσα, ἐὰν ἔτι ἔζη, θ' ἀπέκλειε τὰ ίδια αὐτῆς τέκνα τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς (2), ἀφ' οὐ

(1) Ἡ γυνή, ὡς γνωστόν, τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρός, ἐδύνατο κατ' ἀρέσκειαν τὴν νὰ παρχυένη ἐν τῇ συζυγικῇ οἰκίᾳ, συζῶσα μετὰ τῶν ἑαυτῆς τέκνων, τὴν ἐπανέλθη εἰς τὸν ἀρ' οὐ ἔξεδύθη οἰκον. Αλλ' ἔκαστος κοεῖ ὅτι, ὡς ἐπὶ τὸ πλειστον, η ἔχουσα τέκνα γύρα δὲν κατέλειπε τὴν συζυγικὴν στέγην "Ορ Beauchet, αὐτόθ. τόμ. Α' σ. 311 ἐπ.

(2) Ιτ. π. τ. Αγγ. κλήρ. § 1: ὁ δὲ νόμος περὶ ἀδελφοῦ χρημάτων πρωτον ἀδελφοῖς τε καὶ ἀδελφιδοῖς πεποίησε τὴν κληρουνομίαν, ἐὰν ὡσιν δμοπάτορες... Λάν δ' οὗτοι μὴ τοι, δεύτερον ἀδελφάς δμουνατρίας καλεῖ καὶ παῖδας τοὺς ἐκ τούτων. Ηὔρ. κλήρ. § 72: μὴ γενομένων [δὲ] παῖδων γυναικῶν ἐκεῖνοι, ἐγγυτέρω γῆμῶν οὐδὲ εἰς ἀδελφὸς μὲν γὰρ οὐκ ἡν αὐτῷ οὐδὲ ἀδελφοῦ παῖδες, ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς γῆμεῖς γῆμεν αὐτῷ.

οὐτε ἀδελφὸς οὐτε ἀδελφῶν παῖδες ὑπέργονοι καὶ κατ' ἀκοίσανταν παγθός οἱ παῖδες αὐτῆς ἵσχυρίζονται περὶ τῶν λόγων δι' οὓς γίγνεται ἐγένετο. Ἡντικαταστάτων οὗτοι ἐγγυτάτῳ γένονται οὗτες (§ 10 ἐπ.). Θὰ γίγνηται περιφράγματα ψευδῆ;

'Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἀναφύεται: δικτέροντά τινα ξητίματα τοῦ ἀττ. δικαίου, οἷον τὸ περὶ κληρονομίας καταπιστεύσεως, ἢ προστίχου γομφίσμεν νὰ ἔχεται τιμέν.

'Ο Beauchet (1). Ήδη τοῖς ἐν § 4 ἀναγνωσκομένοις ἴσχυρισμένοις, οἵτινες πάππος τῶν ἐναγόντων Πολύχρονος τῷ υἱῷ Κλεωνύμῳ προσέτιξεν, εἴ τι πάθοι Κλεώνυμος ἄπαις, ἐκείνοις δούται τὰ ἔαυτοῦ, διδάσκει. Ετι τῷ ἀττ. δικαίῳ γίγνωστὸς δὲ θεομός τῆς κληρονομικῆς καταπιστεύσεως (fideicommissum). 'Επειδὴ δὲ οἱ ἐγάγοντες δὲν ἐπιμένουσιν ἀποχιτοῦντες τούτῳ τῷ λόγῳ τὴν εἰς αὐτοὺς ἀποκατάστασιν τῆς κληρονομίας τοῦ Πολυάρχου, ἐντεῦθεν καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, οἵτινες δὲν ἔχονται νόμῳ ἴσχυρὸν τὴν διαθήκης τοῦ πάππου δικτυχθεῖσαν ἀποκατάστασιν. "Οθεν ἐπάγει: Si le fidéicommis de leur aïeul avait été de nature à enchaîner Cléonyme, ils n' auraient pas manqué de l' invoquer et ils auraient même pu se borner là. Les fidéicommis, à Athènes, avaient donc le caractère qu' ils posséderent originaiement à Rome, c' est-à-dire celui d' un simple voeu adressé à la bonne foi du grec.

"Οτις ἐν τῷ περὶ οὗ ήμεν δὲ λόγος χωρίῳ πρόκειται περὶ ἀποκαταστάσεως η, ἥντι πληρέστερον κατὰ τὸ Ρωμ. Δικαίου εἶπομεν, περὶ ἀποκαταστάσεως καταπιστευθείσης κληρονομίας (hereditas fideicommissaria) πλὴν τοῦ Beauchet καὶ ἄλλοι ἀδιδαξαν (2). ήμετες δὲ δικαστές ἀλληγορίαν περὶ τούτου ἔχομεν γνώμην.

(1) Αὐτόθ. τόμ. Γ. σ. 705 ἐπ.

(2) Οὕτω π. γ. ὁ Platner, οὗ δὲ δικαστές τὴν περὶ διεκδικήσεως γνώμην ἀπεδοκιμάζει δὲ Schömann (αὐτόθ. σ. 180): Apparet igitur errare Platnerum (der Proc. u. d. Klagen II p. 319) quum Cleonymi hereditatem ex fidei commisso peti opinatur. Επίσης ὁ Darest (Les plaid. d' Is. σ. 16 iv σημ. § 4) χαρακτηρίζει τὴν τοῦ Πολυάρχου ἐντολὴν ὡς ἀπλῆν recommandation, un simple fidéicommis, qui, sans être strictement obligatoire, était cependant de nature à rendre plus forte la situation des demandeurs. Τούτωντον ὁ Wyse (αὐτόθ. σ. 185), χρίνει ἀναξίαν προσοχῆς τὴν περὶ τῆς δὲ λόγος

Καθ' ἀλλούτε πάρετηρύσαμεν εἶνε τι λίγην ἐπικίνδυνον τὸ ἔρμηγεύειν τὸ Ἀττ. Δικαιον διὰ τοῦ ἀρχαῖου 'Ρωμ. Δικαίου, ἕτι δὲ ἐπισφαλέστερον τὸ κρίνειν περὶ ζητημάτων τοῦ Ἀττ. Δικαιον κατὰ τὰ πάλαι ἐν 'Ρώμῃ, κριτοῦντα. Τῷ ὅντι αἱ νομοθεσίαι αἴσια μέγιστον ἀλλήλων διαφέρουσι καὶ κατὰ τὸ πνεύμα καὶ κατὰ τὰς ἀποστάξις ἑκατέραν θεμελιώδεις ἀρχαῖς.

Ἐπαναλαμβάνομεν δὲ καὶ αὐτοὺς ὅτι περὶ ζητημάτων τοῦ ἀρχαῖου 'Ελλ. δικαιού κρίνοντες, προσῆκον εἶνε γὰρ μὴ ἐπιλανθανόμεθα τοῦ καλλίστου διδάχηματος τοῦ Dareste, ὅτι εἶνε ἐπικίνδυνον τὸ ἀποφάνεσθαι στιπευσμένως γνώμην, διότι, ως δρθῶς λέγει, aucune étude n'exige plus de prudence et de circonspection (1). Ηράργυρικτι τὸ ὑπάρχον ἡμῖν καθαρῶς νομικὸν ὄλεικὸν σχετικῶς εἶνε ὀλίγον, γένεα δὲ καθ' ἑκάστην εὑρίματα νέον ἐπιχέουσι φῶς ἐπὶ τῶν γῆραι γνωστῶν, αἱ δὲ εἰδοῖσεις καὶ κρίσεις τῶν γράμματικῶν στεροῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νομικῆς ἀκριβείας, τὰ δὲ παρὰ τῶν ἀγγειών διδάγματα δὲν ἀρκοῦσι πάντοτε πρὸς ἀκριβῆ ὁρισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ νόμου.

Τούτων προειρημένων λέγομεν ὅτι τὸ καθ' ἡμᾶς ἀδυνάτοιμεν γὰρ συμφωνήσωμεν τῷ Schulin καὶ τῷ Beauchet διδάσκουσιν ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ πρόκειται περὶ καταπιστεύσεως. Ὅτι δὲ αἱ κληρονομ. καταπιστεύσεις ἐν Ἀγγίγαις εἶγον τὸν αὐτὸν νομικῶς εὐκίσχυρὸν χαρακτῆρα, διὸ καὶ ἐν 'Ρώμῃ, ταῦτα δὲ συνάγουσιν ἐκ τούτου ὅτι καὶ οἱ τὸν λόγον λέγοντες, εἰ καὶ ισχυριζόμενοι καταπιστεύσιστον ισχύρισιν τῶν ἐναγόντων, διότι, λέγει, οὐ μόνον δὲν διοστηρίζεται διὰ μαρτυρίας, ἀλλ' οὐδὲ ἐπαναλαμβάνεται ἐν λόγῳ πληθυντι ἐπαναλαγψεων. Νομίζει δὲ ὅτι ἐπίτηδες ὁ Ἰσαίος εἶπεν ἀσαφῶς τὰ κατὰ τὴν προσταγὴν, διότι οὐδεμῶς θὰ ὠφέλει τοὺς πελάτας αὐτοῦ ἐάν ἔγραψεν: εἰς πάπκος προσέταξε Κλεωνύμῳ μὴ ποιῆσαι διαθήκην ἢ ποιήσασθαι διὰ διαθήκης ἐνα ἐξ ἡμῶν. Παρατίθεται δὲ τὴν γνώμην καὶ τοῦ Schulin (Das Gr. Testament verglich. m. d. Römisch. 1882, σ. 29) γαραγαρίζοντος μὲν τὴν ἐντολὴν τοῦ Πολυάρχου ὡς καθολικὴν κληρονομ. καταπιστεύσιν, ἐπίσης δὲ ὁ Beauchet διδάσκοντος ὅτι τοσούτον ὄλιγον γῆν ισχυρὰ κατὰ τὸ Ἀττ. δικαιον, οἷον καὶ ἐν τῷ ἀρχαίῳ 'Ρωμ. Δικαίῳ. Περὶ τῆς διπερβαλλούσης καὶ δὴ συστηματικῆς διαπιστίας τοῦ Wyse πρὸς τὸν Ἰσαίον διελάβουμεν διὰ μακρῶν ικανῶς ἐν 'Αθηνᾶς τόμ. ΙΗ' σ. 107 ἐπ. ἔχει δὲ ἐκτίθεσεν καὶ τοὺς λόγους δι' οὓς ἀποδοκιμάζομεν τὴν περὶ τοῦ ἡθικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἰσαίου κρίσιν Διον. τοῦ Ἀλικαρνασσέως ὡς αφαλεούν καὶ ἀδίκον ἐκ προκαταλαγψεως.

(1) Nouv. Rev. Hist. de Droit Ét. 1885, σ. 9.

σιν. Ήμως δὲν ἀποκτοῦσι τούτῳ τῷ λόγῳ τὴν κληρονομίαν τοῦ πάππου.

Ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῷ ἑποκειμένῳ ἡμῖν χωρίῳ (§ 4) οὔτε λέγεται, οὔτε τὸ παρόπαν ἐξ χοτοῦ προκύπτει. ὅτι ὁ Πολύχρονος κατέλιπε διαθήκην. Ἐπειτα τοιαύτη, διατίχη, ὑπόγοτος γνησίου υἱοῦ, περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς ὅλης κληρονομίας τοῦ πάππου εἰς τοὺς ἄγγελούς, οὔτε φαίνεται γραφεῖσα (τεκμήριον δὲ ὅτι οὐδὲ οἱ λέγοντες ἔτικκασσούνται τοιαύτην) οὔτε ἂν ἐγένετο ἐδύνατο νὰ ἴστηται. τὸ μὲν δέ τοι διατέθαινεν ἀντικρυς πρὸς τὸν περὶ διατίχην νόμον τοῦ Σόλωνος, κωλύσοντα δικθεστοις τὰ ἔχυτα ἐὰν πατέσει θοι γνήσιοι ἀρεγες (1), καν ἐλευθεριώτατα ἐρμηνευόμενον (2), τὸ δὲ διότι διὰ τοιαύτης διατίχης περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς ὅλης μάλιστα κληρονομίας, τι ἀπεκληροῦτο τέλεον καὶ δὴ ἀνατίκας ἐγνήσιος ιδίος (3). ἐπερ φανερῶς παράνομον (4).

Προσθῶμεν δὲ ὅτι τῷ ἔχοντι γνησίους υἱοὺς ἀπολύτως ἀπηγορεύετο καὶ οἱ εἰς ἄφεσσους διποκατάστασις (substitutio vulgaris) (5) ἐπετρέπετο δὲ μόνον καὶ κατ' ἔξαρεσιν η̄ εἰς ἀγήρους (subst. pu-

(1) Ιο. π. τ. Ηὔρ. κλήρ. § 68 Μενέλ. κλήρ. § 13. Φιλοκτήτ. κλήρ. § 9, 28 Ἀριστέργ. κλήρ. 13.—Δημοσθ. ο. Στηρ. ο. § 14 π. Δεπτίν. § 102.—Πλούταρχ. ο. Σόλ. 21 κλ. κλ.

(2) Κατὰ τὸν Beauchet καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ (αὐτόθ. τορ. Γ' σ. 674 ἐπ.) ἡ αὐτοτηρόττης εἰς ἀπαριστάσιον εἰστηκατέστηται, ραψιγόδον διὰ τῆς νομολογίας (αὐτόθ. σ. 681) καὶ κατ' ἀποκλουσίαν ἡ εἶσαν ἵνα τὴν πλειόνας γνησίους υἱοὺς δὲν ἐκπολύετο ἵνα διατίχης διατιθῆ μέρος τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ὑπέρ τονος τῶν δικαιούντων τὴν ἄλλων προσώπων μὴ συγγενῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα (αὐτόθ. σ. 686) ἐπίσης διὰ τῆς νομολογίας εἶχεν ἀναγνωρισθῆ τῷ διαθέτῃ τὸ δικαίωμα τοῦ διατηθέντος τὸ δικερδάλλον τὴν νόμιμον μοῖραν. Σημειωτέον δὲ ὅμως ὅτι περὶ ἀμφοτέρων τῶν λύσεων τούτων οὐδὲν σαφὲς μαρτύριον ἔχομεν, ὅτι δὲ αὗται, πιθαναί βεβαίως, εἰσὶ προτὸν ἐρμηνείας.

(3) Ὁ Dareste (Plaid. Civ. l'émousth. τόμ. A', ο. xxxi) δέγεται ὅτι ἡ ἀποκληρωσις ἐπετρέπετο λόγῳ ἀγαριστίας. Τούναντίον ὁ Beauchet (αὐτόθ. τόμ. Γ. σ. 682) διδάσκει ὡς βέβαιον ὅτι οἱ ἀποκληρωσις τέκνου ἀπολύτως ἀπηγορεύετο, ὅτι δὲ μόνον διὰ τῆς νομίμου ἀποκηρούξεως οὐδὲν ἐξέπιπτε τῶν κληρονομικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων.

(4) Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει (αὗτη δὲ εἴναι η̄ μᾶλλον ἀρμόζουσα τῇ παρούσῃ παριστάσει) ὅτι οἱ υἱοὶ θὰ ὕφειλε μετά θάνατον μόνον ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν πατερικὴν κληρονομίαν εἰς τοὺς ἄγγελούς, ἔχων ἐφ' ὅρους ξετῆς τὴν ἐπικαρπίαν, πάλιν εἰς τὸ αὐτόν καταντᾶς τὸ πρᾶγμα ἀποτέλεσμα, διότι οὐδὲ θὰ ἐγίνετο κληρονόμος οὐχὶ τὴς οὐσίας, ἀλλ' ἀπλῶς τῆς ἐπικαρπίας, ὥστε ἐπίσης παράνομον.

(5) Ὁ Beauchet (αὐτόθ. τόμ. Γ' σ. 30 σημ. 5) ὑπολαμβάνων, φαίνεται, ὅτι δ

pillaris) ἐάν ἀποθάνωσιν οἱ νίκης ποὺν ἐπὶ διεῖς ἥβᾶν (1), πρὸ τῆς συμπληρώσεως διγλογότι τοῦ 18 ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν, έτες ἑνήλικοι γενόμενοι. Ωìα δὲ τοῦτο ἐγγραφέντες εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον (2), τά τε πατρῷα ἀνελάμβανον

Πολύαρχος διὰ διαιθήκης ποσετέαζε τῷ σιῶ αὐτοῦ Κλεωνύμῳ, εἴ τι πάθοι ἄπαι, δοῦναι τοῖς ἐγγόνοις τὰ ἱερά τοῦ, ὅποτιθείς δ' ἄμα ὅτι ὁ Κλεώνυμος ἦν ἐτί τότε ἀνηρίος, τὴν αὐτὴν πρᾶξιν χαρακτηρίζει καὶ μὲν ὑποκατάστασιν ἀνήβων. Τὰ διότι τοῦ αὐτοῦ συγγραφέντων μηδουμεύμενα ἐκ τοῦ Ἰσαίου π. τ. Φιλοκτήτη, κλ. §§ 5,7 καὶ Ἀγν. κλ. § 8 διο παραδειγματα ὑποκαταστάσεως (αὐτόθ. τόμ. Γ' π. 703 ἐπ.) κατ' οὐδὲν ἀντιδιάνευσι ποὺς τὸν χανόνα ὅτι ἡ κοινὴ ἡ εἰς ἐφῆβους ὑποκατάστασις (subst. vulgaris) ἀπολύτως ἀπτριγορεύετο τῷ ἔχοντι υἱοὺς γνησίους (ταυτέστι κατὰ τὸν Δημοσθ. πρ. Λεωχάρ. § 49: γόρῳ γεγονότας διύτι τὸ μὲν πρῶτον ἀφορᾷ εἰς πατέρα ἄπαιδα, ποιησάμενον υἱὸν καὶ γράψαντα αὐτὸν κληρονόμον εἰ μὴ γένοιτο αὐτῷ παιδίον ἐκ τῆς γυναικός, διότι ὁρα μὴ κτήσεως τέκνου γνησίου, τὸ δὲ ἐπέστης ἀναρρέεται εἰς ἄπαιδα, τὸν Ἀγνίαν, ποιησάμενον θυγατέρα διὰ διαθήκης τὴν ἱεροῦ ἄδελφοῦ δῆτην καὶ εἰς ταῦτην ὑποκαταστήσαντα, εἴ τι πάθοι, ἐὰν ἄπαις ὡς εἰκὸς ἀποθάνῃ, τὸν δύμοιητοιν ἄδελφον).

(1) Δημοσθ. κ. Στεφ. Β' § 24. Νόμος.

(2) "Οτι δὲ ἑνηλικότης καὶ δὴ ἄρα ἡ τελεία ίκανότης ἐπιφράζετο μετὰ τὴν συμπληρώσαν τοῦ 18 ἔτους, τοῦτο ἀμφισσῆτούμενον ἄλλοτε (Beauchet τόμ. Β' σ. 103 ἐπ.) αἴμερον μετὰ τὰ διπλά τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν Ἀθην. Πολ. κεφ. 42 σαφῶς διδασκόμενα. Θεωρητέον πλέον ὡς ἀναντίλεκτον, εἰ καὶ προβάλλονται ἐστι ἀντιστήσεις (ὅρ. Γελβερτ. Ἔγχειρ. Ἀρχαιολ. δημ. βίου Ἑλλ. τόμ. Α' σ. 244 σημ. 1 Ἑλλ. μετάφρ. ἔνθα ἡ ἀντίθετος γνώμη τοῦ ἡμετέρου Ν. Γ. Πολίτου, ἐπιμένοντος ὅτι εἰς εἰς τοὺς ἐφῆβους ἐνεγράφοντο οἱ συμπληρωσαντες τὸ 17 ἔτος).

Σημειώσεον δὲ δύος ὅτι ἔδει πάντως γὰρ ἐπακολουθήσῃ ἡ εἰς τοὺς δημότας. ὡς ὁ Ἀριστοτέλης λέγει (αὐτόθ. κεφ. 42) ἂν εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, ὡς διδάσκουσιν οἱ ἀγήτορες (Ἄισχ. κ. Τιμάρχ. §§ 18, 103. Λυκοῦρ. κ. Λεωχάρ. § 76. Δημοσθ. πρ. Εὔδουλ. § 61 κλ.) ἐγγραφή, τῆς ἑνηλικότητος, ὡς ἡμεῖς τούλαγχιστον ἐκ τῶν οἰκείων γωρίων πειθόμεθα, μὴ δυναμένης ν' ἀποδειχθῆ ἄλλως κατὰ τὸν γόμον. Τῷ διότι τῆς εἰς τὸ ληξ. γραμματεῖον ἐγγραφῆς προηγεῖτο ἀεὶ δημοσίᾳ ἔρευνα καὶ διαψήφισις τῶν δημοτῶν περὶ τῶν ἐμφανιζομένων πρὸς ἐγγραφὴν ἐφῆβων. πρῶτον μὲν εἰ δοκοῦσι γεγονέναι τὴν ἡλικίαν, τὴν ἐκ τοῦ νόμου... δεύτερον δὲ (περὶ ἑνὸς ἀκάστου) εἰ ἐλεύθερός ἐστι καὶ γέγονε κατὰ τοὺς νόμους (Ἀριστοτ. αὐτόθ. κεφ. 42) "Ισως μάλιστα, αὐστηρότερον κρίνοντες, ὀφελούμεν ν' ἀποσηγόμεθα ὅτι προσαπγεῖτο πρὸς νόμιμον ἀπόδειξιν τῆς ἑνηλικότητος καὶ ἡ ἐπίστης διότι τοῦ γόμου ἐπιβαλλομένη δοκιμασία τῶν ἐγγραφέντων ἐφῆβων διότι τῆς Βουλῆς, ζημιούσῃ τοὺς ἐγγράψαντας δημότας ἀντὶ τις δόξης πειθαρεῖσθαι" ἐτῶν εἶναι (Ἀριστοτ. αὐτόθ. Κεφ. 42). "Ἐντεῦθεν, νομίζομεν, γίνεται φάνερὸν ὅτι τῆς ἑνηλικότητος ἀμφισσῆτου μέντοι διότε μία ἄλλη περὶ αὐτῆς ἀπόδειξις, πλὴν τῆς εἰς τὸ ληξιαρχικὸν ἐπισήμου ἐγγραφῆς ἐπινατο νὰ ἐπιτραπῇ καὶ ταῦτα τέσσαρα μᾶλλον, ὅσῳ αὐτὴ ἡ πύλη διὰ τῆς Βουλῆς ἐξήλεγγεν, ὡς εἴρηται, τὴν ἡλικίαν τῶν ἐγγραφέντων ἐφῆβων..

καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν οὐσίαν, γινόμενος κύριος αὐτῶν (1).

Ἐν τῷ χωρίῳ ἄρα τούτῳ οὔτε περὶ ἀποκαταστάσεως κλήρου πρόκειται, οὔτε περὶ ὑποκαταστάσεως ἀνήριου ἢ ἐφῆβου, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ πείσωμεν τίμας αὐτοὺς δτὶ ἀνὴρ ἐντριβέστατος περὶ τὸ κληρονομ. δίκαιον τῶν Ἀθηναίων, οἵος ὁ Ἰσαῖος, ἣν ποτε δυνατὸν γὰ ἐμβάλῃ εἰς τὸ στόμχ τῶν ἔχυτοῦ πελκτῶν ισχύρισιν οὕτω περιφεγώς παράνομαν. Κατ' ἀκολουθίαν ἄλλος εἶναι ὁ νοῦς ὃν οἱ ἐνάγοντες περὶ προσταγῆς τοῦ πάππου ισχυρίζονται: εἴ τι πάθοι· Κλεώνυμος ἄλαις, ἡμῖν δοῦναι τὰ αὐτοῦ.

Καθ' ἡμᾶς ὥδε πως ταῦτα νογέτεον. Ὁ Πολύαρχος δρῶν τὴν ἀποιδίχη τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κλεωνύμου, προβλέπων δ' δτὶ ἐν οὗτος μέχρι τέλους ἀπέμενεν ἀνευ τέχνων γνησίων, θὰ ἐμερίμνῃ περὶ τῆς μετὰ θάγατον (εἴ τι πάθοι (2) τύχης τῆς περιουσίας αὐτοῦ, προσέτι δὲ γιγάντων καὶ τὴν δυσμένειαν τούτου πρὸς τὰ τέχνα τῆς ἔχυτοῦ ἀδελφῆς, διὰ τὴν πρὸς τὸν Δεινίχν ἔχθρον, ἐνετείλατο τῷ Κλεωνύμῳ ἵνα διὰ διαθήκης (δοῦναι) καταλίπῃ τὰ αὐτοῦ (τοῦ Πολυάρχου) τούλαχιστον, εἰς τοὺς ἐκ τῆς θυγατρὸς ἐγγόνους αὐτοῦ. Τούλαχιστον δὲ ζέγομεν. διότι δυοῖν θάτερον ἢ οὐδεμίαν θὰ κατέλιπε διαθήκην ὁ Κλεώνυμος, καὶ τότε περιττὴ ὅλως θ' ἀπέβαινεν ἢ πρόσταξις τοῦ Πολυάρχου. ἀπάσης τῆς κληρονομίας, ἰδίας τε καὶ πατρώας, περιερ-

(1) Ἰσ. π. τ. Κίρ. κλ. § 31. π. τ. Ἀριστάρχ. κλ. § 12 Ἀποσπασμ. 90 (25). — Δημοσθ. x. Στεφ. B' § 30.—Αἰσχ. x. Τιμάρχ. § 103—Ὑπερειδ. π. Χάρητ. ἀπόσπ. 192 (εκδ. Blass) — Σχολιαστ. Αἰσχ. ὑπὸ § 18 x. Τιμάρχ. εκδ. Dindorf.

"Οτι δ' οἱ οὐτωσὶν ἐγγραφέντες ἀπέλαυνον τελείας ἀστικῆς, ίκανότητος μαρτυρεῖ ἐπίσης αὖθις ὁ Ἀριστοτέλης (αὐτόθ. κεφ. 42), διδάσκων δτὶ κατὰ τὴν ἐπὶ δύο συνεχῆ ἔτη, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγγραφῆν, στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ διδασκαλίαν τῶν ἱρίδων, οὗτοι δίκην οὔτε διδόσαιν οὔτε λαμβάνουσιν, ἵνα μὴ πρόσφασις ἢ τοῦ ἀπιέναι, πλὴν κλήρου καὶ ἐπικλήρου καὶ τινὶ μερισμοῦ γένηται, εἰς ὃν ἐπεταί δτὶ οὗτοι, ήσαν μὲν ίκανοὶ κατὰ τὸν νόμον, ἐκωλύοντο δ' δύμως ἢ ἀπηλλάσσοντο, χάριν τῆς διετοῦς στρατιωτικῆς παιδεύσεως, τοῦ ἐγάγειν καὶ ἐνάγεσθαι, πλὴν τῶν διαρρήδην, ὡς εἰρηται, δριζομένων ἕξαιρετικῶν περιπτώσεων. Παράδειγμα δὲ σὺν τοῖς ἄλλοις ἔχομεν ἔνδοξον τὸ τοῦ Δημοσθένους, ἴνα γαγόντος τοὺς ἐπιτρόπους αὐτοῦ εὐθὺς ὡς συνεπλήρωσε τὸ 18 ἔτος. Δημοσθ. x. Ἀφόδ. A' §§ 4, 6. πρ. Ὁνήτορ. A' 5, 17. §§ x. Μειδ. § 78. Περὶ δίκαιων ἐπικλήρου δρ. τὰς ἐν ἀρχῇ τῆς σημειώσ. ταῦτης παραπομπάς.

(2) Προβλ. Ἰα. π. τ. Ἀπολλοδ. κλήρ. §§ 1. 27: εἴ τι πάθοι.—Ὑπερειδ. π. Λυκόφρ. XLVII, 23 (εκδ. Blass): εἴ τι ἐπαθεν τὸ παιδίον ἢ γιγνόμενον καὶ διστερον.

χομένης ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τοὺς ἐγγόνους, ἐγύτητι γένους, ἢ, ὅπερ πιθανώτερον, μὴ ὑπόντων αὐτῷ τέχνων ἀρρένων γνησίων, θὰ κατέλειπεν αὐτὴν διὰ διαθήκης ὑπὲρ οἷων ὅτι ποτε ἄλλων, ίσως ὅτι, κατὰ τὰ τότε εἰωθότα (1), ίνα μὴ ὁ οἶκος αὐτοῦ ἔξερημωθῇ, καὶ ώδη θὰ ἐποιεῖτο (2), τὴν περιπτωσιν δὲ ταῦτην, λέγομεν, ἔχων μάλιστα ὑπὸ ὅψει καὶ ὑπὲρ τῶν θυγατριῶν φιλοστόργως ὁ Πολύαρχος προνοούμενος, προσέταξε τῷ Κλεωνύμῳ ίγα τὰ αὐτοῦ (3) τού-

(1). (2) Ισ. π. τ. Απολλοδ. κλ. § 30: πάντες γὰρ οἱ τελευτῆσιν μέλλοντες πούροιαν τοιοῦτας σφῶν αὐτῶν, ὅπως μὴ ἔξερημώσουσι τοὺς σφειέρους αὐτῶν υἱούς, ἀλλ' ἔσται τις καὶ ὁ ἐναγιῶν καὶ πάντα τὰ νομιζόμενα αὐτοῖς ποιήσων· διὸ καὶ ἀπαίδες τελευτῆσιν, ἀλλ' οὖν ποιησάμενοι καταλείπουν κτί. Ηρόδ. π. τ. Μενεχ.). κλ. §§ 10, 15, 35. π. τ. Φιλοκτήτ. κλ. § 5—Δημοσθ. π. Μαχάρτ. § 11.

(2) Ἐκ τοῦ λόγου δὲν φαίνεται: ἂν ὁ Κλεωνύμος διὰ τῆς διαθήκης ἐποιεῖτο υἱὸν τινά τῶν γεγραμμένων κληρονόμων, ἀπειδὴ ὅμως αὐτὸς ὁ Ἰσαίας ἐν τῷ π. τ. Απολλοδ. κλ. § 30 (ὅρ. ἡγουμένην σημείωσιν) διδάσκει ὅτι πάντες οἱ τελευτῆσιν μέλλοντες πειοῦνται υἱοὺς κτλ. καὶ ὁ Schömann (αὐτόθ. σ. 175) καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὁ Wyse (αὐτόθ. σ. 176) νομίζουσι πιθανόν ὅτι ἐν τῇ διαθήκῃ περιείχετο καὶ διάταξις περὶ υἱοθεσίας. Ὁ Wyse μάλιστα, ἔτι περαιτέρω προβαίνων, διατείνεται, ἐνεκκα τῆς πρὸς τὸν ῥήτορα δυσπιστίας ίσως, ὅτι οὗτος ἐπίτηδες ἀποστολῆς τὴν υἱοθεσίαν, ὡς γεγονός; ἐπιβλαβὲς τοῖς πελάταις αὐτοῦ, ὅτι δὲ ἀπειδὴ καὶ περὶ τῆς ἔξερημώσεως τοῦ οἴκου σιωπῆς ἐπίσης, εἶνε καὶ τοῦτο τεκμήριον, ὅτι ὁ διαθέτης εἶχε προνοήσει καὶ περὶ υἱοθεσίας. Τούναντίον, κατὰ τὸν Daresto (αὐτόθ. σ. 2) δὲν φαίνεται ὅτι διὰ τῆς διαθήκης υἱοθετεῖτο ὁ Φερένικος, ὁ δὲ Beauchet (αὐτόθ. τόμ. Γ' σ. 695) τὸ ἐν τῇ § 18 ὑπὸ τῶν ἐναγομένων λεγόμενον ὅτι ὁ Κλεωνύμος ζητῶν τὸν ἀναλάδη τὴν διαθήκην, ἐδούλετο ἐπανορθῶσαι καὶ βεβαιώσαι σφίσιν αὐτοῖς τὴν δωρεάν, τεκμαίρεται μᾶλλον, ὅτι διὰ τῆς διαθήκης μόνον ἐγκατάστασις κληρονόμων ἐγένετο οὐχὶ δὲ εἰσκοίησις τίνος ἐξ αἵτων. Τούτῳ συντασσόμενα καὶ ἡμεῖς. Ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὸν Wyse, ἐκ τῆς περὶ υἱοθεσίας σιωπῆς τοῦ ῥήτορος, τούναντίον συνάγομεν, διὸ δῆλον ὅτι οὐδεὶς περὶ υἱοθεσίας λόγος ἴγινετο ἐν τῇ διαθήκῃ, ἀλλως θὰ κατεγινώσκομεν ἀπειρίσιν τοῦ ῥήτορος, μὴ προλαμβάνοντος μάλιστα τὸν ἀνασκευάση ἢ ἔξετλισην οὐσιώδη ἰσχύρισιν, ἡς πάντως οἱ ἀντίδικοι θὰ ἐποιοῦντο γρῆσιν. Ἐπίσης δὲν εἶνε ἀχριθές ὅτι ὁ ῥήτωρ ἀποφεύγει τὸ ζήτημα τῆς ἔξερημώσεως τοῦ οἴκου, διότι καὶ τούτου ἀπτεται ἐν § 44, ἀναφέρων τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑποθετικῶς; μὲν εἰς τοὺς πελάτας αὐτοῦ, πράγματι δὲ εἰς τὸν Κλεωνύμον: εἰ συνέβη Κλεωνύμῳ μὲν ζῆν ἔξερημωθῆναι δὲ τὸν ἡμέτερον οἶκον κτέ.

(3) Ἡ κατασκευὴ τοῦ ὅλου χωρίου (§ 4): ἔτι δὲ Πολυάρχου, τοῦ πατρὸς (τοῦ Κλεωνύμου, πάππου δὲ ἡμετέρου, προστάτας), εἰ τοι πάθοι Κλεωνύμος ἀλισ, ήμεν δεῦται τὰ αὐτοῦ, σαφῶς; δείχνυσι τὴν πρόνοιαν, τοῦ ῥήτορος ἵνα μὴ περάνοτθῶσι τὰ λεγόμενα, διὸ δῆλον ὅτι τὸ μέν: τὰ αὐτοῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ: Ησπάρχον, τὸ δὲ: εἰ τοι πάθοι δευτερίμενον ἔχει τὸ: Κλεωνύμος, διὸ καὶ ἐπανάλαμβάνει ἐν τῇ ὑποθετοπροτάσει τὸ δόνομα.

λάχιστον καταλίπη διὰ διαιθήκης εἰς τοὺς ὄρφαγοὺς πατρός, πε-
θανῶς δὲ καὶ μητρὸς τότε, ἐγγόνους αὐτοῦ.

Κεβαίως τοιαύτη, τις ἐντολὴ πατρὸς πρὸς αὐτὸν, κύριον μὲν τῶν
δῖων ὅντα, τῶν δὲ πατρών διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς κύριον
γινόμενον, νομικῶς οὐδὲν κύρος ἔδυνατο νὰ ἔγγι ηθικῶς ὅμως, καὶ
δῆ τὴν σχέσει πρὸς τὸ δόλον δύστυμα ἐπιθέσεως τῶν ἐναγόντων,
πειρωμένων ἵνα ἐκ παντὸς τρόπου ἀποδεῖξωσι τὸν διαθέτην παραφρο-
γοῦντα διὰ τὴν πρὸς τὸν Δεινὸν δργῆν. ή περὶ τῆς ὁ λόγος ἴσχυ-
ρισις ἔδυνατο μεγάλην οὐ' ἀσκήσῃ ριπήν ἐπὶ τὴν αρίστην τῶν δικα-
στῶν, αὐτόττεν ἀγομένων νὰ ποιήσωνται τὴν σκέψιν, έτι δὲ Κλεώ-
νυμος; οὐ τῆς δικαιολόγης ἔνηγτεῖτο νὴ ἀκύρωσις, τοσοῦτο ἐτυφλοῦτο
ὅτε τὸν πάθους τῆς δργῆς καὶ τῆς ἔχθρας, ὥστε οὐ μόνον τῶν
αὐτοῦ ἀστόργως ἐστέρησε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς
τὸν πατέρα τὸ σέβησε, μὴ ἐκτελέσας τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ ἐντολήν.
"(Ἔτι δὲ τοιαῦτα ἐπιχειρήματα μέγα ἴσχυον παρὰ τοῖς Ἀθηναῖσι
δικασταῖς, μάλιστα ἐπὶ αληρογομικῶν δικῶν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ τῶν περὶ
τὸ Ἀττ. δίκαιον ἀσγοῖσι ουμένων (1).

Καὶ γῦν δλίγχ ἔτι τινὰ περὶ τῶν ἑκκτέρωθεν νομικῶν ἴσχυρίσεων
τῶν ἀντιδίκων.

Τελευτικάντος τοῦ Κλεωνύμου, γνωσθέντος¹ δὲ τοῦ περιεχομέ-
νου τῆς δικαιολόγης, οἱ μὲν γεγραμμένοι κληρονόμοι ἐτοιμάζονται νὰ
δημιουργῶσι τὴν ἐπιδικασίαν τοῦ κλήρου κατὰ τὴν δικαιολόγην, οἱ δὲ
ἀδελφιδοὶ τοῦ διαθέτου, τούγχαντον, ἀπειλοῦσι νὰ προσβάλωσι τὰ
κύρος αὐτῆς, ἀμφισβητοῦντες τοῦ κλήρου κατὰ γένος.

Τότε παρεμβαίνουσι πρὸς διαλλαγὴν τῶν διαφερομένων φίλοι
τιγές, ἐν οἷς καὶ τις Κηφίσανδρος, οἰκεῖος τῶν ἐναγομένων (§§ 2, 16,
28). Καὶ οἱ μὲν ἀδελφιδοὶ κυρίως εἰπεῖν δύο τινὰ νομικῶς ἴσχυρί-
ζονται: 1) Ἐτι-ἡ δικαιολόγη τὴν δργῆθεν ἀκυροῖς, ὅτε δὴ ἐξ δργῆς καὶ
δὴ ἀρχούντων δρθῶς βουλευομένου τοῦ διαθέτου γενομένη καὶ 2) ὅτι κατ'
ἀλήθειαν αὕτη δὲν ὑπάρχει πλέον, ἀνακληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κλεωνύμου

(1) Ο ἐπιμελέστατα τὸν Ἰσαῖον καὶ τοὺς ἀστικοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους; με-
λετήσας καὶ μεταφράσας Darest, τάδ' ἀκριδῶς παρατηρεῖ (σ. 2) ἐν τῇ προτασσο-
μένῃ περιλήψει τοῦ λόγου τούτου: Toute cette argumentation ne paraîtrait
pas aujourd' hui bien solide, mais en pareil cas les juges Athéniens
s' attribuaient un pouvoir très large pour disposer des successions
suivant ce qui leur semblait équitable.

(§ 3), μεταμεληθέντος χατά τὰς τελευτάζες ἡμέρας του βίου αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο προστάξαντος νὰ καλέσωσι τὴν Ἀρχὴν ἵνα ἀναλάβῃ τὴν παρ' αὐτῇ κειμένην δικαιήξην αὐτοῦ (§§ 14-16 25 (1). Οἱ ἐκ διαθῆκης δὲ κληρονόμοι ταῦτα μὲν ὡς εἰκός ἀργοῦνται, ἀποκρουόμενοι δὲ τὴν περὶ ἀνακλήσεως τῆς διαθῆκης ἴσχυρισιν τῶν ἐναγότων, διατείνονται δτὶ ὁ δικαιέτης οὐχὶ τὸ παράπονον ἵνα λύσῃ τὴν δικαιήξην, ἀλλά, τούναντίον, ἵνα ἐπανορθώσῃ καὶ βεβιώσῃ αὐτοῖς τὴν δωρεὰν (§ 18) ἔκάλει παρ' ἔκυτῷ τὴν Ἀρχήν. Πλὴν δὲ τούτου ἴσχυρίζονται δτὶ οἱ κατὰ γένος ἀμφισδητοῦντες οὐ μόνον οὐδὲν ἔδικτοιούντο ἔχειν τῶν Κλεωνύμου ἀλλά, τούναντίον, καὶ ὀφειλέτης εἰσὶ πρὸς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ (2)

(1) Εἶνε σημειώσεως ἄξιον δτὶ οἱ ἐνάγοντες τηλεικαύτην βεβαιώσητα ἔχειν περὶ τῆς ἀνακλήσεως τῆς διαθῆκης ὑπὸ τοῦ Κλεωνύμου, ὥστε εὔθὺς ἐν ἀργῇ τοῦ λόγου λέγουσι περὶ αὐτοῦ (§ 1): ἐκεῖνος γὰρ ξῶν μὲν ἡμῖν κατέλιπε τὴν οὐσίαν, ἀπὸ θανάτου δὲ κινδυνεύειν περὶ αὐτῆς πεποίηκε.

'Ο Wyse (αὐτόθ. σ. 182) ἀναφέρων ἐνταῦθα τὴν τοῦ Lugebil εἰκασίαν περὶ μεταγραφῆς τοῦ ἀορίστου κατέλιπε εἰς παρατατικόν: κατέλειπε, ὑπερακοντίζων δὲ τὴν περὶ τοῦ Ἰσαίου δυσμενῆ γνώμην τοῦ Δυονυμίου, εἶνε, λέγει, φευδὲς τοῦτο, ἡ προτεινομένη δὲ εἰκασία shows insufficient appreciation of the impudence of an Athenian litigant and the unscrupulousness of a δικογράφος. 'Ο ἤξογωτατος τῶν δικανικῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας 'Ελλάδος, δὲ κατ' ἤξογὴν νομοδιδάσκαλος τοῦ ἀττ. κληρονομ. δικαίου, ἀπλοῦς; unscrupulous δικογράφος !

(2) Τοῦτο διαρρήδην λέγεται ἐν §§ 1—2: οὐ γὰρ τῶν Κλεωνύμου μόνον ἀμφισβητοῦσιν ἀλλὰ καὶ τῶν πατρώων, ὀφείλειν ἐπὶ τούτοις ἐκείνῳ φάσκοντες ἀργύριον καὶ εἰς τοῦτο ἡκουούσιν ἀναισχυτατας, δοσες καὶ τὰ πατρώα προσαφαλέσθαι ξητοῦσιν ἡμᾶς. Πόθεν τὸ χρέος προέβηται ἐν τῷ λόγῳ δὲν λέγεται, ὅμως δὲ φαίνεται δτὶ οἱ ἐκ διαθῆκης κληρονόμοι διατείνοντο δτὶ οἱ ἐνάγοντες ήσαν ὀφειλέται τοῦ Κλεωνύμου διὰ τὰς πρὸς διατροφὴν καὶ παίδευσιν αὐτῶν δικάνας; εἰκάζομεν δὲ τοῦσιον ἐξ ὧν οὗτοι ἀντιλέγοντες σπεύδουσι νὰ προσθῶσιν, δτὶ ἐκ στοργῆς καὶ κατά καθῆκον (§ 29, ὁ θεῖος εἰς τὴν φύσιν οἰχίαν αὐτούς; ἐκομίσατο καὶ ἔτοεψε κτλ. οὐδενὸς ἐνδεεῖς δύτας, δτὶ δὲ ἔτωσε καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν, ἀφελέσθαι τῷ χρήστῳν ἐπιβουλευσάντων κτλ. (§ 12) 'Ο Dareste (αὐτόθ.) τὰ τῆς § 1: δοφείλειν ἐπὶ τούτοις ἐκείνῳ φάσκοντες ἀργύριον ἐρμηνεύων, μεταφράζει: qui, (τὰ πατρώα), à les entendre, seraient hypothéqués à une créance de Cléonyme contre nous. Καθ' ἡμᾶς ἀδύνατον εἶνε νὰ πρόκειται περὶ δικοθήκης, πιστεύομεν δ' δτὶ ἔκαστος θὰ συμφωνήσῃ ἡμῖν περὶ τούτου ἐνθυμούμενος, δτὶ οἱ μὲν παῖδες ήσαν τότε ἀνήλικοι, διετέλουν δὲ πεθανώτατα ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν αὐτοῦ τοῦ Κλεωνύμου. Έπίσης παρατηροῦμεν δτὶ δεῖ Dareste τὰ τὸ § 12: οὐ περιείδεν ἡμᾶς οὐδενὸς ἐνδεεῖς δύτας, ἀπομακρύνεται πῶς τοῦ κειμένου μεταφράζων: non seulement il ne nous a laissé manquer de rien, ἐγ δὲ κατ' ἀκρίβειαν ο νοῦς τούτων εἶνε: il ne nous a point négligé, bien

(1) παρεμβαίνοντες, ἔργον διαλλακτῶν ποιούντες, τῷ ίσουλεῖσαν τοῖς διαφερομένοις ἵνα κατανείμωσιν ἀλλήλοις τὴν θλγην κληρονομίαν ἐν ισομοιρίᾳ (§§ 2, 35, 51) οὕτως ἵστε γὰρ ἔχωσι καθ' ὅμαδα ἑκαστοι, καὶ δὴ ἄρχ καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἐν ὅμαδι, τὸ τρίτον μέρος ἔπαντων τῶν Κλεωνύμου (§§ 16, 28, 51).

'Αλλ' οὐ συμβιόζεται καὶ λύσις αὗτη ἀπέτυχεν. Εἰ τῷ λόγῳ οὐκ εἴπει ποσιωπάται ἐὰν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κλεωνύμου ἀπεκρούσαντο οὐ μ., τὸν συμβιόσαμόν (1), ἀντὶ τούτων, περὶ τῶν ἀντιδίκων ἐπανειλημμένως οὕτως δικτείνονται ὅτι ἀπεδέξαντο αὗτόν (2). Ετι τὸ δὲ τοσοῦτο εἰσὶν χιονοσκεδεῖ καὶ ἀναίσχυντοι. Ήταῦθικα καταρρίπτεται η̄ ἔξοχος ἀληθῶς δικαγούμενος, οὐκονταί τοι τοιούτος Ισχίου. ἐπιφελουμένου τὴν πρότασιν καὶ ἀποδογύγην τοῦ ορθονομίου ὑπὲ τῶν ἀντιδίκων ἵνα ἐγτεῦθεν προκατασκευάσῃ τρίτην κατὰ τὴν ἴσχυριστην τῶν δικαθήκης ἔνστασιν, ὅτι δῆλον ἔτι οὕτως ἀποδεξάμενοι τὸν προταθέντα συμβιόσαμόν (transactio) ἔργωφ ξίνοσαν τὰς διαθήκας καὶ κατ' ἀκολουθίαν δέον εἶναι γὰρ γωργίσῃ κατὰ τὸν νόμον η̄ ἐξ ἀδικθέτου δικδοχῆ.

Εἴπομεν μικρὸν ἀνωτέρω ὅτι οἱ ἐναγόμενοι οὐ μόνον ἀρνοῦνται τὴν περὶ ἀνακλήσεως τῆς δικαθήκης ἴσχυρισιν τῶν ἐναγόντων, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι οὕτως εἰσὶν διφελέται πρὸς τὸν Κλεώνυμον. Τοιαύτη ἴσχυρισις η̄ βεδοίως ἀδύνατον γὰρ μείνη ἀνευ ἀντικρούσεως, μὴ ἀρκούσῃ τῆς ἀπλῆς ἀργήσεως (§ 2): εἰς τοῦτο ήκου-

que nous ne manquions de rien, mais etc. Ταῦτα δὲ διὰ τὴν ὑπερβασίαν οὐ μικρὸν διαυξέουσι.

(1) Εὐλόγως δὲ σιωπῶσι, διύτι ἂν μὲν ἔλεγον ὅτι ἀπεδέξαντο τὸν συμβιόσαμόν, οὐκ ἀνέφαινον τὴν αὐτὴν ἀδυναμίαν, δι' οὐκ οὐτεγοροῦσι τῶν ἀντιδίκων καὶ οἰονεὶ θάμμολάγονταν ὅτι ἀρκοῦνται εἰς τὸ προσενεγκένταυτοῖς τρίτον μέρος τῆς κληρονομίας, ἂν δὲ πάλιν διατείνονταν ὅτι αὐτοὶ ἀπεκρούσαντο τὸν συμβιόσαμόν, τότε οὐκ ἐνομίζουντο μὲν ἀνεπιεικεῖς ὑπὲ τῶν δικαστῶν, ἀτε ἀποποιησάμενοι τὴν προσφοράν τῶν ἐκ διαθήκης κληρονόμων, τὸ δὲ χείριστον θ' ἀπεστέρουν ἱκυτοὺς τῆς ἐνατάσεως συμβιόσαμοῦ, εἰς οὐκ ἐπὶ τέλους καταλήγουσι. (§ 51): πάντων δὲ τὴν δεινότατον, εἰ . . . τούτους μὲν ὥγιήσεοθε χρῆναι πλείω λαβεῖν ὡν αὐτοὶ οφαῖς αὐτοὺς η̄ξιώσαν, ημᾶς δὲ μηδὲ τούτων ἀξιώσειε τὸν οἱ ἀντιδίκοις συγχωροῦντι η̄μῖν.

(2) Οἷον ἐν § 15: οὗτοι δ' ἔργωφ λύουσιν (τὰς διαθήκας) ἀθέλοντες ημῖν ισομοιρήσαι τῆς ούσιας: Ἐπίσης ἐν § 51: τῶν ἀντιδίκων γιγνωσκόντων ημᾶς δύκαιον είναι τὸ μέρος αὐτῶν λαβεῖν. Άλλα περὶ τοῦ τελευταίου τούτου γωρίσου, ἐφθαρμένου καθ' ημᾶς, οὐρανωτέρω ἐν τοῖς Διορθωτικοῖς ὑπὲ τὴν § 51.

οιν ἀναισχυντίας. ὅστε καὶ τὰ πατρῷα προσαφελέσθαι ζητοῦσιν ἡμᾶς (§ 1). ὁρεῖται ἐπὶ τούτοις ἔκείρω φάσκοντος ἀργύριον. Νῦν δὲ παρατηροῦμεν, δτὶ τὴν περὶ χρέους ἀξίωσιν ταῦτην τῶν ἀντιδικών οὗ μόγον ἀνασκευάζουσιν οὔτοι, οὐχιριζόμενοι: δτὶ ἀν τις ὑπὲρ αὐτῶν ὁ θεῖος πρὸς δικτροφήν καὶ πχίδευσιν ἐδαπάνησε, τοῦτο ἐκ στοργῆς (§ 12) καὶ κατὰ κατίτικον ἐπραξεν (§ 29): φ (Κλεωνύμῳ) καὶ ἀναγκαῖον εἰ ποιεῖν ἡμᾶς καὶ αἰσχρὸν ἡμῶν ἀμελῆσαι, ἀλλὰ καὶ ὑπερηλοῦσιν δι' ἣν λέγουσιν, δτὶ ἐν ἀνάγκῃ, διηλογεῖται διαθήκη κηρυχθῆ καρίσ, καὶ νέαν ἄγωγήν ἐπιφυλάσσονται γὰρ ἐγείρωσι κατὰ τῶν ἐκ διαθήκης αλτηρογόμων, ἀπαιτοῦντες λόγον περὶ τῆς πατρώς αὐτῶν περιεμοτίας. “Οτις δὲ τοιαύτην ἔχουσιν ἀπαίτησιν συγάγομεν τοῦτο μὲν ἐξ ὧν ἐν § 12 περὶ τοῦ Κλεωνύμου λέγουσιν, δτὶ τὴν οὐσιαρ ἀφελέσθαι τῶν χρήστων ἐπιβουλευσάντων ἔσωσεν ἡμῖν, ἐπεμελεῖται τε ὁμοίως τῶν ἡμετέρων ὥσπερ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τοῦτο δὲ καὶ μάλιστα ἐξ ὧν οὔτοι διαρρήσην ἐν § 46 διατείγονται: οὐ γὰρ δῆπου ζῶντες μὲν οὖτοι ἀν ἐνεχειρίσαμεν αὐτῷ τὴν ὄνσιαν, ὅστε περὶ τῶν ἡμετέρων κυριωτέραν εἴται τὴν ἔκείνον διάνοιαν τῆς ἡμετέρας αὐτῶν κτέ. “Ἐχωμεν δ' ὑπ' ὅψε: δτὶ πιθανώτατα. τὸν Δεινίχν τελευτήσαντα διεδέξατο ὁ Κλεώνυμος εἰς τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ὁρφανῶν (1).

1) Ὅ Wyse (αὐτόθ. σ. 228) ἐρμηνεύων τὸ δι. ἐνεχειρίσαμεν παρατηρεῖ δτὶ τοῦτοι οὐ συνάδει τοῖς πράγμασι, διέτι, λέγει, δτὶ ὁ Κλεώνυμος ἀνέλαβε τὴν διαγείρεισιν τῆς περιουσίας τῶν ὄρφανῶν, οὔτοι ἡσαν ἀνήλικος καὶ καὶ ἀκολουθίαν ἀνίκανος: ἢν' αὐτοὶ τιθῶσιν ἐν ταῖς χεσοῖν τοῦ θείου τὴν περιουσίαν αὐτῶν. Ὁρθότερον ἴσως θὰ ἔλεγέ τις δτὶ τὸ δι. ἐνεχειρίσειν ἐν ταῖς αὐθικαὶ φαίνεται συνάδον τῷ νόμῳ. Πράγματι τοῦ ἐπιτρόπου Δεινίου τελευτήσαντος, τῶν παιδῶν δ' ἔτι ἀνηλίκων ὄντων, ἔδει κατὰ τὸν νόμον γὰρ τεθῶσιν οὗτοι ὑπὸ νέον ἐπιτρόπον, τοιοῦτος δέ, εἰ καὶ διαρρήση δέν λέγεται, φαίνεται γενόμενος ὁ Κλεώνυμος: διέτι ἀλλως εἶναι ἀδύνατον γὰρ νοηθῶσι τὰ πρὸι ἐπιμελείας τῶν ὄρφανῶν ὑπὸ τούτου καὶ διαγειρίσεως καὶ διασώσεως τῆς περιουσίας αὐτῶν ἐπανειλημμένως ἐκτιθέμενα (§§ 13. 15. 27. 28).

Ταῦτα περὶ τοῦ Κλεωνύμου ὡς ἐπιτρόπου διδάσκει καὶ ὁ Beauchet, (αὐτόθ. τόμ. B' σ. 170 καὶ σ. 260 σημ. 3) γαραχτηρίζων ἀμφοτέρους, καὶ τὸν τέως ἐπιτρόπον δῆλον δτὶ καὶ τὸν νέον, ὡς νομίμους ἐπιτρόπους, κληθέντας διαδοχικῶς κατὰ τὸν νόμον εἰς τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ὄρφανῶν, κατὰ λόγον ἐγγύτητος γένους.

Πρὸς ἀνάληψιν ὅμως τῆς ἐπιτροπείας καὶ δὴ πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἰδιότητος τινος ὡς ἐπιτρόπου ὄρφανῶν, νομίμως ταύτην ἔχοντος, ἔδει πάντως, νομίζομεν, γάρ, προηγηθῆ δημοσίᾳ τις πρᾶξις, αὕτη δὲ βεβαίως δέν ἐγίνετο εἰκῇ καὶ ὡς ἔτιχεν, ἀλλὰ μετὰ προηγουμένην ἐκάστοτε ἔρευναν περὶ τῆς ἵκανότητος τοῦ κατὰ τὸν

Κατά τὴν ἑξέθεμην, τρεῖς κυρίως εἰπεῖν ἡσαν οἱ νόμιμοι λόγοι, οἵτινες ἐνάγοντες ἴσχυρις ὄμενοι, ἐπεδίωκον τὴν ἐξ αὐτού ἀδιαθέτου διαδοχήν, κηρυττομένης ἀρχῆθεν ἀκύρου ἢ ἀκυρουμένης τῆς διαθήκης Α' ὅτι τῇ διαθήκῃ τὴν ἀρχῆθεν ἀκύρος (1), ἀτε δὴ ἐξ ὀργῆς γενομένη, ἐπὶ ἀδίκῳ θημίζει τῶν ἐγγυτάτω γένους συγγενῶν· Β' ὅτι ἡ ἐξ ὀργῆς γενομένη διαθήκη αὔτη ἀνεκλήθη, (2) ὑπὲκ τοῦ δικαιούμενον δικαιοφίου εἰπεῖν, ἔνεκα οἴων δήποτε λόγων, οἷον προηγουμένης καταδίκης ἀπὸ κακῶντος ὀρφανοῦ οἰκου, ἔχθρας πρὸς τοὺς ὄρφανους κλ. ὅτι δὲ ἀρνητομένου τοῦ Ἀργοντος νὰ ἔγγραφη ἐπιτροπον, τὸν κατὰ νόμου καλούμενον, ἐγώρει κατὰ τὸ προτετάσσεις τῷ ἡ τοῖς ἐπιτροπῆς κατάστασιν, ἐν οὐδεὶς ἄλλος ὑπῆρχε νόμῳ εἰς τὸν ἐπιτροπείαν καλούμενος, τῇ τοῖς ἐπιτροπῆς διαδικασίᾳ, ἐὰν πλείονες ἡμφεσθήσαντον πάρι τοῦ ἐπιτροπείας. Οὕτως ἤρετος νοοῦμεν καὶ διακρίνομεν τὰς ἐν Ἀστ. Ἀθην. Πολ. καθ. 56. Οι μημονευομένας τρεῖς παρεπτώσεις 1) εἰς ἐπιτροπῆς κατάστασιν τοῖς ἐπιτροπῆς διαδικασίαιν καὶ 2) ἐπιτροπον αὐτὸν ἔγγραφα. Ἄλλὰ ταῦτα δίονται εὑρετέας ἔξετάσσεις. Ὁπερ ἐπιφυλαττούμεθα ἄλλοτε τὸν Θεῷ νὰ πράξωμεν, Ἀρμόδια πρὸς τοῦτο Ἀργῆ, καθὼν ὅπο τοῦ Ἀριστοτέλους (Ἀθην. Πολιτ. καθ. 56) σαφῶς διδασκόμεθα. Τὴν ὁ Ἀργιον, ἐπιλαμβανόμενος ἐκάστοτε εἴτε αὐτεπαγγέλτως (ex officio), ἀτε δὴ εἰδικῶς ἐντεταλμένος τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὄρφανῶν καὶ ἄλλων ἐν γένει ἀτελῶν προστάπων, δεομένων τῇ προστασίᾳ τοῦ νόμου, εἴτε καὶ κατ' αἰτησιν τῶν διαφερομένων (Πρεδ.). Beauchet αὐτῷ. τόμ. B' σ. 169, 180 ἐπ. 187 καὶ τοὺς παρ' αὐτῷ συγγραφεῖς).

'Ἐὰν ταῦτα συντάσσως ἔγραψιν, ἀρά γε πάτερον μᾶλλον ὄρθον, νὰ καταγνῶμεν τοῦ Ἰασίου πληρμελῆ τὴν ἐπίβουλον γραῦσιν τοῦ ἐ. ἐγχιρισθεῖν τὴν μᾶλλον νὰ παραδεξώμεθα, δῆτα τούτῳ ἐπίσηδες καὶ συμβόνως τοῖς πράγμασιν ἔγραψατο, ἵνα δηλώσῃ δῆτι οἱ ὄρφανοι συντελεσταν ὅπιος δή, ποτε παρὰ τῷ Ἀργοντος ἕνα δικέροις ἐκείνου τοῦ γρόνου δισμενῶς πρὸς αὐτοὺς διακείμενος Κλεωνύμος καταστῇ, εὐθὺς ὡς ὁ Δεινίας ἐτελεύτησεν, ἐπιτροπος αὐτῶν, δῆτι δὲ οὗτοις αὐτοὶ ὡς εἶπαν ἐνεγκίσταν αὐτῷ τὴν οὐσίαν;

Παρασημειωτέον δὲ σύμως δῆτι δὲ Darestē (κάτοθ. σ. 17 ἐν σημ. ὅπο τὴν § 16) ἔλλως ἐρμηνεύει τὸ ἐνεγκίσταμεν, διδάσκοντι δῆτι οἱ τοῦ Κλεωνύμου ἀδελφιδοῖς ἐντήλικοι γενόμενοι, παρέδοσαν αὐτῷ πρὸς διαχείρισιν τὴν περιουσίαν αὐτῶν, δῆτι δὲ οὗτως καὶ δύο περιουσίαις συγεγύθησαν, ἐπελθόντος εἰδους τοὺς κοινοκτηματισμής, ης, λέγει, ἀπαντῶσι καὶ ἄλλα τινὰ παραχρείγματα παρὸ τὸν Ἰασίον.

(1) Οὐ συμφωνοῦμεν ἂρα οὕτε τῷ Darestē (κάτοθ. σ. 2) ἀποφανομένῳ: Le testament ne donnait lieu, du reste, à aucune question de droit, οὕτε τῷ Wyse (αὐτῷ. σ. 180) διδάσκοντι δῆτι «σύγχρονοις μεταξὺ τῆς διαθήκης καὶ τοῦ νόμου οὔτε μπάργει, οὔτε διδύνεται νὰ μπάρξῃ, διότι ὁ νόμος, δην οἱ ἀδελφιδοῖς ἐπικαλεῦνται, εἶναι ὁ νόμος περὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς». Βεβαίως, ἀλλ' ἵνα χωρίσῃ τὴν ἀδιαθέτου διαδοχῆς, ὥπερ ἡς οὗτοι ἀγωνίζονται, τὴν πάντως ἀναγκαῖον ν' ἀκυρωθῇ πρότερον τῇ διαθήκῃ, ὥπερ ἀδύνατον ἔνευ νομίμου τινὸς λόγουν διὰ τοῦτο, ὡς εἴδομεν τρεῖς τοιούτους προτείνουσιν οἱ ἐνάγοντες, δην κυριώτατος ὁ ἐξ ἐρμηνείας τοῦ περὶ διαθηκῶν νόμου τοῦ Σόλωνος.

(2) Ἐπ. §§ 3, 48.

ύέτου. μεταγγόντος (§ 19) καὶ ἀποδοχιμάσαντος αὐτὴν (§ 35), διὸ
ὅτε ταῦτα ἐπανειλημένως πρὶν ἀποθάνη (§ 14) ζητήσαντος νὰ κλη-
θώσιν οἱ ἀρχαγοτεῖ, παρ' οἷς ἦν κατατεθειμένη πρὸς φύλαξιν (§§
3, 14, 15) ἵν' ἀναλάβῃ αὐτήν, ὅτι δὲ σὺ μή, ἔφθασε ν' ἀναλάβῃ
(ἀνελεῖν) (1) τὰς διαθήκας χίτιος εἰσιν οἱ ἀντιδοκοί, οἱ οὓς μόνον
ὅτεν ἔξετέλεσαν τὴν ἐντολήν τοῦ διαθέτου, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλθόντα
τῶν ἀρχόντων εἰς τὴν σίκον ἀπέπεμψαν. οὗτοι δὲ τὸ ἀνελεῖν αὐτὸς
ἔκείνου βουλούμενον διεκάλυσαν (§ 42). Γ' τοῦτο δὲ ἐπιβοηθητικῶς
(subsidiarementi) ὡς οἱ τὰ δικαιικὰ γῦν ἀσκοῦντες λέγομεν, ὅτι οἱ
ἐναγόμενοι ἀποδεξάμενοι τὸν προταθέντα συμβιβασμὸν (transactio)
περὶ παροχῆς εἰς αὐτοὺς τοῦ τρίτου μέρους τῆς κληρονομίας, δι'
αὐτοῦ τούτου ἔργῳ ἔλυσαν τὰς διαθήκας, καὶ δὴ ἐπακολούθως δέον
εἶναι νὰ χωρήσῃ ἢ ἐξ ἀδικήτου διαδοχή.

Ιερὶ τοῦ πρώτου μόνον τῶν λόγων τούτων προσῆκον γομίζομεν,
μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον. νὰ διαλάβωμέν τινα βοηθοῦντες τῷ Ἰσαίῳ.

Ιερὶ τῆς διαθήκης πλειστάκις καὶ πολλαχῶς ἐπανχλαμβάνου-
σιν οἱ ἐνάγοντες ὅτι ἐγένετο ἐξ δργῆς (2), ὅτι δὲ οὗτοι, ἐγγυτάτῳ
γένους ὄντες, ἀδίκως ἀπεξεγάθησαν τῆς τοῦ Θείου κληρονομίας,
γάριν ἀπωτάτων συγγενῶν, ὅτι δὲ οὐχὶ ἐξ εὐνοίας τοῦ Κλεωνύμου
πρὸς τούτους ἐγένετο ἢ πρὸς αὐτοὺς δωρεά, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξ ἔχθρας (3).
πρὸς τὸν ἔχθιστον αὐτῷ Δειγίαν, τὸν ἐπίτροπον αὐτῶν. Ἔντις
λέξειν ἢ διαθήκη, προσθάλλεται ὡς testamentum ab irato con-
ditum, καθά ἀκριβῶς, μακροτάτους χρόνους ὕστερον, ἐν τῷ ἀρχαίῳ

(1) Τὸ δέ ἀνελεῖν (=πάλιν λαβεῖν ἢ ἀναλαβεῖν) ἐρμηνεύει οὕτως ὁ ρήτωρ αὐτός;
ἐν § 25: διὰ τί οὐκ ἐν ἑτέρῳ γράμμας αὐτὰ γραμματίῳ κατέλιπεν, ἐπειδὴ τὰ γράμ-
ματα παρὰ τῶν ἀρχόντων οὐκ ἐδυνήθη λαβεῖν; ἀνελεῖν μὲν γάρ, ὡς ἀνδρες, οὐχ
οἵσις τοῦ ἄλλο γραμματεῖον ἢ τὸ παρὰ τῇ ἀρχῇ κείμενον κτέ.

Περὶ τῆς ἀντιθέτου ὥπο τῶν ἀντιδίκων ἐρμηνείας τοῦ μεμαρτυρημένου καὶ ὁμολο-
γουμένου γεγονότος; ὅτι δέ Κλεώνυμος τὴν Ἀρχὴν προσεκάλει πρὸς ἀνάληψιν τῆς δια-
θήκης αὐτοῦ. τῶν μὲν ἐναγόντων ἴσχυριζομένων ὅτι σκοπὸν εἶχε τὴν λύσιν ἢ ἵξαφά-
νισιν αὐτῆς, τῶν δὲ ἐνργομένων, ὅτι οὐχὶ λῦσαι ἴσβούλετο, ἀλλά, τούναντίου, ἐπα-
νορθῶσαι καὶ βεβαιώσαι σφίσιν αὐτοῖς τὴν δωρεάν (§ 18), ἐπ. ἔτι §§ 21—26,
ἴνθι οἱ λέγοντες πολλαχῶς ἀποφαίνουσιν ἀπίθανον καὶ ἡμαρτημένην τὴν ἐρμηνείαν
τῶν ἐξ διαθήκης κληρονόμων.

(2) Ἐπ. π. γ. §§ 3, 11, 13, 18, 19, 43 κλ.

(3) Ἐπ. π. γ. §§ 9, 10, 15.

Γαλλικῷ Δικαίῳ (1). Κατ εἰνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐν τῷ τοῦ Σόλωνος περὶ δικαιογράφων νόμῳ τῇ δργῇ δὲν συναριθμεῖται ἐν τοῖς λόγοις ἀκυρότητος· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἐν δργῇ γινόμενα πάντως μέν εἰσιν ὄποιτα, δοσάκις δὲ διὰ τούτων βλάπτεται ἡ τιμωρεῖται οὐχὶ δ καθ' οὐ τῇ δργῇ (2). ὡς εἰνε εὔλογον, ἀλλ' ἀλλα πρόσωπα, οὐ μόνον οὐδὲν τῷ δργιζόμενῳ πταίσαντα, ἀλλὰ καὶ φύσει δικαιούμενα γὰρ φιλῶνται ὑπ' αὐτοῦ, αὕτη ἐμφαίνει ποιάν τινα διατάραξιν τῶν φρεγῶν, εὔλογον καὶ εὔκολον τὴν ἐπεκτείνων τις τὴν ἔννοιαν τοῦ σολωνείου νόμου: ἀν μὴ μανιῶν κατέ γὰρ καταλήξῃ διὰ τῆς ἐρμηνείας εἰς τὸ συμπέραξμα δτι ἐν τοιχύῃ περιπτώσει τῇ δργῇ μανίᾳ θοκε καὶ δὴ ἀρά ὅτι τούτῳ τῷ λόγῳ γομίμως ἐδύνατο γὰρ ζητηθῆ τῇ διαθήκης ἀκόριως (3).

Τὴν θεωρίαν ἀκριβῶς ταύτην, τὸ πρῶτον ἴσως ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ διδάσκων καὶ ἐφαρμόζων ὁ ἐπιφανέστατος τῶν Ἑλλήνων δικαιονικῶν,

(1) Εἴνιον ὅντως σημειώσεως ἀξιον ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἀρχαῖον Ι'αλλ. Δίκαιον αἱ ἐν ἀδίκῳ καὶ σφοδρῷ δργῇ γενόμεναι διαθήκαι, ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων, ἐδύναντο γὰρ προσβληθῆσιν ὡς ἄκυροι, λόγῳ οίονει παραφροσύνης *hoc colore, quasi non sanae mentis fuerint.*). Ως δὲ διδάσκει ὁ γάλλος νομοδιδάσκαλος Planiol (Droit Civ. τ. Γ' ἀριθμ. 2877) εἰς τὸ συμπέραξμα τοῦτο ἐν Γαλλίᾳ ἐφθισαν ἀγόμενοι ὅπό της ακέψεως δτι αἱ διὰ διαθήκης δόσεις, οὗται δωρεαὶ κατ' οὐσίαν, προστήκον εἶνε νὰ ἐμπνέωνται ὅπό τοῦ φίλτρου, δτι δὲ διὰ τοῦτο αἱ ὅπο μίσους ἀπνεόμεναι δέον εἶνε ν' ἀκυρῶνται. (Coutume de Bretagne ἀρθρ. 199). Ἐπιθ. ἔτι Aubry et Rau. Dr Civ. Fran^c. τόμ. 7. σ. 16.

'Απλῶς παρατηροῦμεν δτι καὶ τῇ περὶ τὸ 200 π. Χ. κιθανώτατα διὰ τῶν ἀθίμων εἰσαγόθεισα ἐν τῷ Ἀριστοφόντος Δικαίῳ *querela inoff. testamenti* πρὸς προστασίαν ίδια τῶν κατιύντων καὶ ἀγιόντων *sine causa* ἀποκληρωθέντων τῇ παραλειφθέντων ἐν διαθήκῃ, ἐπίσης ἐστυρίζετο ἀπὸ τοῦ λόγου δτι τοιοῦτό τι *testamentum non ex officio pietatis videtur esse conscriptum*, διὰ δὲ τοῦτο ἐκετρέπετο τῇ προσδολῇ αὐτοῦ *hoc colore*, δτι δῆλον δτι ὁ διαθέτης *quasi non sanae mentis fuerit*. Inst. II, 18 de inoff. test.

(2) Ἀριστ. Ἄριστος. Βιδλ. Β' κεφ. β. § 1: "Ἐστιν δὴ δργὴ δρεξεις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης διὰ φαινομένην δλιγωρίαν τῶν εἰς αὐτὸν τὴν αὐτοῦ. τοῦ δλιγωρεῖν μὴ προσήκοντος εἰ δὲ τοῦτο ἐστιν τῇ δργῇ, ἀνάγκη τὸν δργιζόμενον δργίζεσθαι ἀσὶ τῶν καθ' ἔκαστον τινι, οἷον Κλέωνι, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπῳ. Καὶ κατωτέρω κεφ. δ' § 31: Καὶ τῇ μὲν δργῇ ἀσὶ περὶ τὰ καθ' ἔκαστα, οἷον Καλλίᾳ τῇ Σωκράτει.

(3) Σημειωτέον δ' δτι καὶ ὁ Θεόφραστος ἐν τῷ *Περὶ νόμων* (παρὰ Στοβαίω ΜΔ'. 22) διδάσκων τίνων ὅρων τηρούμενων, καθ' οὓς νόμους πόλεων μνημονεύει, τῇ ὥντι καὶ τῇ πρᾶσις ἀκινήτου εἶνε ἰσχυρὰ καὶ ἔγκυρος, μεταξὺ τῶν λόγων ἀκυρότητος τῆς ἀγοραπλησίας, λόγῳ ἐλαττώματος περὶ τὴν βούλησιν τῶν συναλλασσομένων, κατελέγει διαρρήσην καὶ τὴν δργήν, οὐτωσὶ λέγων: ἀλλὰ τοῦτο προσδιοριστέον, δὸν μὴ

πειράται διὰ πλείστουν ἐπιχειργμάτων, ἀμέσως γῇ ἐμμέσως, οὐ ἀποδεῖξῃ τὸν διαθέτην οὐκ εὖ φρονοῦντα. παραγοοῦντα γῇ μανιπόντα. Πράγματι δὲ ὁ διεξεργόμενος τὸν λόγον τοῦτον, καὶ μικρὸν ἢν προσέχῃ τὸν νοῦν. παρατηρεῖ ὅτι κύριος νόμιμος λόγος δὲ ὁ γνητεῖται γῇ τῆς διαθήκης ἀκύρωτος εἴνεται γῇ δόικος καὶ ἀδικαιολόγητος ὡς πρὸς τοὺς ἐνισταμένους διόργητοῦ διαβίτητον καὶ γῇ ἐντεῦθεν εἰκαζόμενη παράγοις αὐτοῦ (1). Οὕτως οἱ ἐξ ἀδιαθέτου κινητούμοι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ παριστάντοι τὸν διαθέτην ὡς δημοσίᾳ, εὐθὺς ὕστερον, μετὰ τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης, διμολογήσαντα, (§ 11) ὡς δογιζόμενος ἐκείνῳ (τῷ Δεινίᾳ), καὶ οὐκ *(ἄρα)* δρυθῶς βουλευόμενος τὰς διαθήκας διέθετο. Πῶς γάρ ἀν εὖ φρονῶν, ὃ ἀνδρες, κακῶς ποιεῖν ἡμᾶς ἔβοιτο; Ιοὺς μηδὲν αὐτὸν ἡδικηκότας; Ωσαύτως κατωτέρω (§ 20): ἐπὶ τῇ ἴσχυρίᾳ τῶν ὑπὲρ τῆς διαθήκης ἀγωνιζομένων, ὅτι ὁ διαθέτης μᾶλλον βεβαιοῦν τὴν διαθήκην ἔθούλετο, γῇ δργιζόμενος ἐποιήσατο, ἐγθυμιεῖσθε, λέγουσι πρὸς τοὺς δικαστάς, ὅτι τοιαῦτα ἰσχυρίζομενοι.. παράγοιαν αὐτοῦ τὴν μεγίστην οὗτοι κατηγοροῦσι. Τίς γάρ ἀν γέροιο ταύτης μανία μεῖζων ή τότε μὲν ὅτε Λεινίᾳ διάρροος ὄντες ἔτυχεν, ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν τε καὶ διατίθεσθαι τοιαύτας διαθήκας, ἐξ ὧν οὐκ ἐκεῖνον ἐπιμωρεῖτο, ἀλλὰ τοὺς οἰκειοτάτους ἡδίκει; Καὶ μετ' ὅλιγα: *Kai tis an eū phronōn. toiauta pēoī tōn anτou bouleūsaito;* Εἰτα ἐν § 21: εἰ δ' οὗτοι παραφρονῶν ἔτυχεν ὥσθ' ἡμᾶς περὶ ἐλαχίστου ποιεῖσθαι τοὺς γένει πρωτεύοντας... δικαίως ἀν δήπου τὰς τοιαύτας διαθήκας ἀκύρους ποιήσαιτε. Ἐτί ἐν § 43: *Πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυμήθητε ὅτι αὐτὰς ἔλυσε μὲν Κλεώνυμος εὖ φρονῶν, διέθετο δὲ δργισθεὶς καὶ οὐκ δρυθῶς βουλευόμενος*: ὡστε πάντων ἀν εἴη δειρότατον, εἰ κυριωτέραν αὐτοῦ τὴν δργὴν ή τὴν διάρροιαν ποιήσετε. Καὶ πολλάκις ἀλλαχοῦ.

Προσθῶμεν τούτοις ὅτι ὁ ἀρχῶν τοῦτο μὲν ἵνα ἐμπεδώῃ τὴν

παρὰ μιθύοντος, μηδὲ ὁργῆς, μηδὲ φιλονικίας, μηδὲ (παρανοοῦντος, ἀλλὰ φρονοῦντος) καὶ τὸ δἰκαιότατον, ὅπερ κάκει προσθετέον, ὅταν ἀφορίζῃ παρ' ὅν δει πάντεσθαι ἔστι γάρ ἐκ καρδοῦ τὰ τοιαῦτα καὶ πάθους γίγνεσθαι· δεῖ δὲ εἰ προσθέσεις οὗτοι γάρ ἔσται δίκαιοι.

(1) Πλέον η δεκάχις ἐν οὗτοι βραχεῖς ἀγορεύει διαρρήγην γίνεται· τοῦτο δὲ τὴν ὁργήν καὶ τὴν ἐντεῦθεν εἰκαζομένην παραφροτύνης, μανίας, ή παρανοίας τοῦ διατητοῦ. Ορ. §§ 3, 11, 13, 19, 20, 21, 34, 41, 43, 49, 50. Πολλάκις δὲ ἀμέσως·

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΝΕΟΦΥΤΙΚΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΦΙΛΟΦΟΡΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΙΜΗΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006
Δημήτρης Κ. Τ.

διδασκαλίαν χύτος περὶ εὔρυτέρας ἔρμηνείας; τοῦ περὶ διεκθήκην σαλωνείου νόμου, τοῦτο δ' ἵνα μὴ καταπλαγῶσιν οἱ λαχόντες δικάζειν δικασταῖ, τὸ πρῶτον ἴσως ἔχούσιτες διὰ διαθήκης ἐξ ὀργῆς γενομένη ἁδύνατο νὰ γίνῃ ἀκυρος. λόγῳ παρανοίας τοῦ διαθέτου, σπεύδει γὰρ ὑπομνήσῃ χύτοὺς διὰ δὲν εἶναι δικῆς γέσον τὸ πρᾶγμα, διότι διαθήκας ἡδη πολλοὶ ψευδεῖς ἀπέφηκαν, καὶ οἱ μὲν τὸ παράπαν οὐ γενομένας, ἐνίων δ' οὐκ ὀρθῶς βεβουλευμένων (§ 41).

'Αλλὰ πῶς γίνεται δικη αὕτη, ἐτελείωσεν: Τοῦτο ἀγνοοῦμεν, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα, εἰ μὴ βεβαίως, οὐδὲ μέλλομέν ποτε γὰρ μάλισταν. "Ομιλοῦ ἐκ τῆς δικῆς ὑπερχοστίσεως τοῦ Ἰσαίου κρίνοντες, μάλισταν ἐκ τούτου, διὰ οἱ λέγοντες περαίνοντες τὸν λόγον, ὑπομνήσκοντες μὲν τὴν περὶ τοῦ ἴσομοιρῆσαι συμβιβαστικὴν πρότασιν τῷ γάγγρᾳ καὶ ἀγωγίαν δ' ἐντείνοντες ταῦθ' ὑστάτα λέγουσιν πρὸς τοὺς δικαστάς. διὰ πάντων δὲν εἶη δεινότατον... εἰ μηδὲ τούτων αὐτοὺς ἀξιώσουσιν, ὅταν οἱ ἀντίδικοι συγχωροῦσιν αὐτοῖς, ἐκ τούτων, λέγοιμεν. κρίνοντες οὐδὲχμῶς ἀπίθανον νομίζομεν, διὰ κατὰ τὴν τελευταῖαν ἕρχην. τῇ παρεμβάσει οἰκείων καὶ φίλων γὰρ καὶ δικαστῶν, πρὸς τοῦ διαψήφισμοῦ γὰρ καὶ τῆς δικριθμήσεως τῶν φύγων, γὰρ δικη, ἐπερχατώη, ἴσως διὰ συμβιβασμοῦ (1).

Καὶ νῦν ἐπὶ τὰ εἰς τὸν λόγον τοῦτον Διορθωτικά.

(1) Τοιούτου τυμβινασμοῦ, ὃν δυνάμεθα νὰ δινομάσωμεν συμβιβασμὸν ἐπὶ δικαιοηρῶν, μαρτύρια παρέχουσιν ἡμῖν ὁ τε Ἰσαίος (π. τ. Δικαιογ. κλήρ. §§ 18, 29) καὶ ὁ Διηροσθένης (π. Ὁλυμπιαδ. § 3, 57 ἐπ.) Πρεβλ. Ἰσοκράτ. π. Κακλίμ. § 39. 'Αλλὰ καὶ διξιώδικον συμβιβασμοῦ ἔγοιρεν παραδείγματα Ἰσ. π. τ. Μενεκλ. κλήρ. § 38. Δημοσθ. π. Νεαίρ. § 53.